

JAARVERSLAG 2023

DE PIJNLIJKE REALITEIT VAN REUMA

JE MOET STEEDS JE VRIENDINNEN AFZEGGEN.

De pijnlijke realiteit van reuma

Reuma is een verzamelnaam van meer dan honderd aandoeningen, waarvan artrose het meeste voorkomt. Het aantal mensen in Nederland dat lijdt aan een vorm van reuma blijft onwaarschijnlijk groot: ruim 2,3 miljoen. Dankzij veel onderzoek laat de behandeling van reuma de afgelopen decennia enorme verbeteringen zien. Maar we zijn nog altijd niet zover dat we reuma kunnen genezen, hoe hard er ook wordt gewerkt aan oplossingen en doorbraken om reuma 'omkeerbaar' te maken.

Door reuma beschadigen je gewrichten en spieren. Het is nog steeds niet te genezen en wordt alleen maar erger. Terwijl de impact op je leven en op de hele maatschappij enorm wordt onderschat. Dat is de pijnlijke realiteit van reuma. Als je reuma hebt, moet je vaak anderen om hulp vragen. Je voelt je schuldig en hebt het pijnlijke gevoel dat je tekortschiet. Je niet de ouder, partner, vriend, collega kan zijn die je van binnen wel bent.

Omdat je heel veel niet kunt doen, nooit weet wanneer de uitputting toeslaat, alwéér een afspraak moet afzeggen, je kind niet kan helpen met een jas dichtritsen, omdat je werk te zwaar wordt. Die pijn is nog erger dan de fysieke pijn. Bovendien willen mensen met reuma niet zielig gevonden worden. Integendeel. Ze slikken hun pijn weg, zetten door en proberen er het beste van te maken. Waardoor de buitenwereld denkt dat het allemaal wel meevalt. Maar reuma valt niet mee.

In 2023 hebben we via een campagne uitgebreid aandacht gevraagd voor de pijnlijke realiteit van reuma. Om begrip te kweken voor wat reuma écht betekent, om fondsenwerving beter te laten landen maar ook om te laten zien welke enorme impact de aandoening heeft. Niet alleen op de mensen zelf, maar ook op de maatschappij. Juist in tijden dat we iedereen kunnen gebruiken om de BV Nederland draaiende te houden, is het extra pijnlijk dat veel mensen met reuma niet meer 'mee kunnen doen'. Als werknemer, mantelzorger of vrijwilliger. Hoe graag ze het ook zouden willen.

ReumaNederland zette zich in 2023 weer op vele fronten in om ons ultieme doel te bereiken: een wereld waarin

reuma niet meer een levenslange veroordeling is, maar een tijdelijke aandoening die we kunnen genezen.

Zo konden we prachtige onderzoeken financieren; hebben we meegewerkt aan belangrijke richtlijnen; kwamen we op voor de belangen van mensen met reuma en zetten we ons volop in om hen te ondersteunen met informatie en lotgenotencontact. Mooi voorbeeld hiervan is de lancering van het nieuwe Reuma.nl platform, waar iedereen terecht kan met vragen over reuma. En waar bezoekers ook de mogelijkheid hebben met elkaar in gesprek te gaan.

Ook waarderen we de betrokkenheid van ervaringsdeskundigen bij onze organisatie. We zijn voorlopers in de borging van hun bijdrage aan het werk van ReumaNederland. Een mooi voorbeeld hiervan is dat de beoordeling van onderzoeksvoorstellen door onze Ervarensdeskundigencommissie even zwaar weegt als die van de wetenschappelijke commissies. Het is mooi om te ervaren hoe ervaringsdeskundigen en wetenschappers elkaar versterken in dit proces.

Ons doel is duidelijk en we realiseren ons dat de weg er naartoe niet makkelijk is. Gelukkig hoeven we die weg niet alleen te bewandelen. Alle stakeholders om ons heen zetten zich net zo hard in om te komen tot een wereld waarin reuma niet langer chronisch is. En zolang we daar nog niet zijn, blijven we ons hard maken om de kwaliteit van leven voor mensen met reuma nu te verbeteren.

Daarom ook mijn oprechte dank aan iedereen die ons steunt en aan al die mensen met wie wij ook in 2023 weer mochten samenwerken.

Jan-Willem Förch
Bestuurder / algemeen directeur

INHOUD

6 Verslag Raad van Toezicht

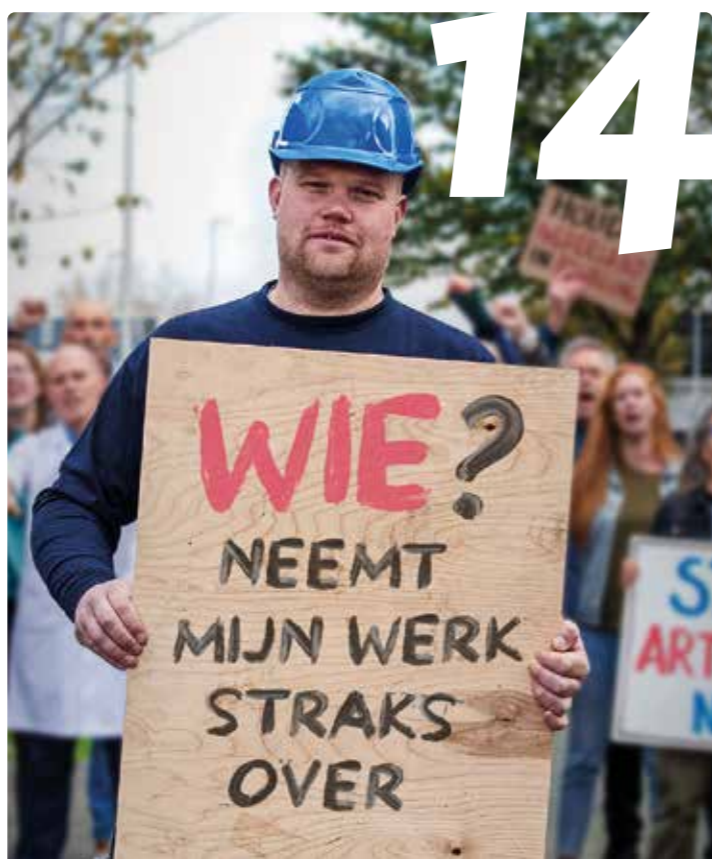
Hoofdstuk 1
Activiteiten en resultaten **8**

14 Hoofdstuk 2
Organisatie en bestuur

Hoofdstuk 3
Financiële verantwoording bestuur **24**

31 Jaarrekening 2023

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant **60**

Verlag Raad van Toezicht

Er zijn in Nederland 2,3 miljoen mensen met reuma en dat aantal mensen zal de komende jaren nog verder groeien. Wanneer je dat beseft, dan is het duidelijk dat er nog heel veel werk te verrichten is. Door middel van het aanjagen en ondersteunen van wetenschappelijk onderzoek. Om reuma in de toekomst ook echt te kunnen genezen.

Maar naast de financiering van mooi wetenschappelijk onderzoek, besteedde ReumaNederland in 2023 ook veel aandacht aan het ondersteunen van mensen met reuma in hun dagelijkse strijd. En aan de bewustwording van de impact van reuma, om meer begrip te kweken voor deze dagelijkse uitdagingen waar mensen met reuma mee te maken hebben. Of zoals de nieuwe ReumaNederland campagne duidelijk maakt: de pijnlijke realiteit van reuma.

ReumaNederland heeft de afgelopen jaren diverse wijzigingen ondergaan. Er staat een gezonde organisatie, met energieke en hardwerkende collega's, die zich iedere dag weer inzetten voor de doelen van ReumaNederland. De Raad van Toezicht is trots op het werk en de resultaten die de organisatie weet te realiseren.

Voor de Raad van Toezicht was 2023 een positief jaar, waarin er weer zonder belemmering gewerkt en vergaderd kon worden. De open relatie met zowel de bestuurder als de interne organisatie heeft de Raad als bijzonder plezierig ervaren. In 2023 waren er geen wijzigingen in de samenstelling van de Raad van Toezicht. Wel kwam de Raad tot de conclusie dat het verstandig is om een extra toezicht-houder met een marketing & communicatie expertise toe te voegen. De Raad van Toezicht zal daardoor uit 6 personen komen te bestaan. De werving voor het extra lid is inmiddels opgestart.

In het verslagjaar kwam de Raad van Toezicht vier keer bijeen. Onderwerpen die aan de orde kwamen, en besproken zijn dan wel goedgekeurd, waren onder meer:

- » managementletter, jaarrekening inclusief accountantsverklaring, jaarverslag 2022 en het accountantsverslag;
- » voortgang van het strategisch speerpuntentraject;
- » goedkeuring voor de (deel)financiering van een aantal grote onderzoeksprogramma's;
- » de verdere ontwikkeling van de interne organisatie;
- » de jaarplannen en begroting 2024;
- » meerjarenbegroting 2025-2027;
- » fondswervende ontwikkelingen/vernieuwingen;
- » herstructurering en voortgang vermogensbeheer;
- » voortgang en rapportage van de impact investments;
- » statuten en regelementen.

Ook de financiële Auditcommissie kwam vier keer bijeen in 2023, mede ter voorbereiding op de besluitvorming in de Raad van Toezicht. Onderwerpen die hier aan de orde kwamen, waren onder meer:

- » managementletter;
- » (concept)jaarrekening, inclusief accountantsverklaring en jaarverslag 2022;
- » kaderbrief en de (concept)begroting 2024;
- » meerjarenbegroting 2025-2027;
- » financiële rapportages;
- » herstructurering vermogensbeheer;
- » voortgangsrapportages vermogensbeheerder;
- » impact investments.

De Raad van Toezicht kijkt met tevredenheid terug op het afgelopen jaar en is ervan overtuigd dat de organisatie klaar is voor de komende jaren. De Raad van Toezicht dankt alle ervaringsdeskundigen, donateurs, partners, zorgprofessionals, wetenschappers, ambassadeurs en een ieder die in actie kwam of betrokken was bij het werk van ReumaNederland. Dankzij hun steun en de inzet van de medewerkers zette ReumaNederland ook in 2023 weer belangrijke stappen. Met vertrouwen kijken wij vooruit en blijven wij ons inzetten voor dat ultieme doel: een wereld waarin reuma niet langer een chronische aandoening is.

20 juni 2024

M. Schuurmans-Wijdeven,
voorzitter Raad van Toezicht

drs. W.J. Ketellapper

prof. dr. F. Koning

dr. H.H. Kuper

drs. C.M. Bout RA

“Mama, is je rug nu nog niet over?”

HOOFDSTUK 1

Activiteiten en resultaten

ReumaNederland is voorvechter van een wereld waarin reumatische aandoeningen geen beperking meer vormen. Waarin mensen met reuma een volwaardig leven kunnen leiden. Een leven dat past bij hun ambities. We willen ervoor zorgen dat de patiënt van morgen geen patiënt meer hoeft te zijn, maar met zijn of haar ambities weer midden in het leven staat. Onze bestedingen aan onderzoek, innovatie, informatie en ondersteuning van patiënten en belangenbehartiging zijn daarop gericht.

1.1 Onderzoek en innovatie

ReumaNederland zet zich al bijna honderd jaar in voor de bestrijding van reumatische aandoeningen, waaronder artrose, RA, Jeugdreuma en Jicht. In die periode is er veel wetenschappelijke vooruitgang geboekt. Helaas is de impact van reuma nog steeds te groot. Daarom blijft ReumaNederland zich inzetten voor meer onderzoek en richt zij zich tot 2040, in samenwerking met diverse stakeholders op twee ambities: van reuma een niet-chronische, omkeerbare aandoening maken en precisie (persoonsgerichte) geneeskunde voor mensen met reuma realiseren. Deze ambities staan centraal in het huidige samenwerkings- en financieerbeleid (2022-2026). Om dit beleid in de praktijk vorm te geven, ontwikkelde ReumaNederland een onderzoeksraamwerk bestaande uit vier programma's, waaraan in 2023 verder invulling is gegeven:

TALENT PROGRAMMA

Het Talent programma richt zich op de aanwas van nieuw talent binnen het veld van het reumaonderzoek. In dit programma kent ReumaNederland financiering toe aan uitzonderlijke wetenschappers die een significante bijdrage kunnen leveren aan reumaonderzoek en daarmee impact hebben op de kwaliteit van mensen met reuma.

In 2023 kregen 3 Junior Talent onderzoekers te horen dat hun onderzoeksvoorstel is uitgekozen en zij de komende jaren als Junior Talent worden gezien door ReumaNederland.

In 2023 zijn tevens de voorbereidingen gestart voor het openzetten van een Senior Talent Call. Met deze call willen we onderzoekers in de gelegenheid stellen om structurele onderzoeklijnen verder uit te bouwen, dan wel hun kennis en expertise te behouden voor de sector.

EXPLORE PROGRAMMA

Het Explore programma richt zich op de Lang Lopende Programmalijnen (LLP). Daarmee ondersteunt ReumaNederland gedurende vijf jaar universitaire Nederlandse onderzoeksgroepen (en eventuele buitenlandse samenwerkingspartners) met onderzoeklijnen die in het verlengde liggen van de ambities van ReumaNederland. We erkennen deze onderzoeksgroepen als Research Centres of Excellence. In 2023 bereikten 16 LangLopende Lijnen hun einddatum. In een nieuwe callprocedure zijn medio 2023, in samenwerking met de Ervaringsdeskundigencommissie (EDC) en de Internationale Visitatie Commissie (IVC) opnieuw 15 Research Centres of Excellence geselecteerd met een looptijd tot juni 2028.

FOCUS PROGRAMMA

Het Focus programma is thematisch gedreven. In 2023 is er een call rondom vroege diagnose van reumatoïde artritis opgezet. De beoordeling daarvan wordt in het tweede kwartaal van 2024 afgerond.

CONNECT PROGRAMMA

Het Connect programma focust zich op het aangaan van samenwerkingsverbanden, zoals publiek-private samenwerkingen, het vormen van allianties en het verkrijgen van (inter)nationale subsidies voor onderzoeken waarbij ReumaNederland (co-)aanvrager is. In 2023 zijn er mooie successen geboekt. Zo is er met onderzoekers en het MKB intensief gewerkt aan nieuwe projecten. Voorbeelden hiervan zijn TopTreat, een onderzoek naar patiëntstratificatie, en PINPOINT, waarbij diverse partners passende oplossingen zoeken voor mensen met artrose. Daarnaast is er samen met de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) een call uitgezet voor vroege diagnose van artrose. Deze call is in januari 2024 definitief afgerond met ruim drie miljoen euro voor drie hoopgevende onderzoeken.

1.2 Patiëntenorganisatie

ReumaNederland is niet alleen een fondsenwervende organisatie en een gezondheidsfonds, maar ook een patiëntenorganisatie. Dit houdt in dat we de stem van mensen met reuma borgen in de projecten die we financieren. Dat we ons bemoeien met ontwikkelingen die de belangen van mensen met reuma raken. En dat we mensen met reuma ondersteunen met informatie, tools en onderling contact. Op die manier kunnen we nog gericht impact maken. Vanuit deze visie richten we ons op:

- » het uitbouwen van een sterke nationale patiëntenorganisatie die mensen letterlijk en figuurlijk in beweging brengt;
- » het versterken van mensen met reuma en hun naasten met betrouwbare patiënteninformatie, digitale hulpmiddelen en onderlinge verbinding;
- » sterke verbindingen met (inter)nationale patiëntenorganisaties en organisaties die opkomen voor gedeelde doelen die ook voor mensen met reuma belangrijk zijn;
- » beïnvloeding van zorgbeleid en stimuleren van innovaties die het leven met reuma verbeteren;
- » borgen van een impactvolle inbreng door ervaringsdeskundigen.

Bijzondere ontwikkelingen in 2023:

- » In de besluitvorming over de langlopende programmalijnen is vanaf 2023 de stem van mensen met reuma (Ervaringsdeskundigencommissie) gelijkwaardig aan de stem van de Internationale Visitatiecommissie waarin wetenschappers vertegenwoordigd zijn.
- » Onze Patiënten Advies Raad (PAR) is drie keer bij elkaar gekomen. De PAR denkt en praat mee over beleid en strategische onderwerpen van ReumaNederland, over onze meerjarenplan en de jaarplannen.
- » De groep van actief betrokken ervaringsdeskundigen heeft zich uitgebreid tot meer dan 300 ervaringsdeskundigen. Afhankelijk van hun specifieke kennis, voorkeuren en tijd zetten zij zich in voor de doelen van ReumaNederland.

- » ReumaNederland heeft de samenwerking met de Koninklijke Wandelbond verlengd en ontwikkelde in 2023 samen met Sportfondsen een e-learning-programma om aqua-instructeurs op te leiden voor reumaspecifieke training in het zwembad. De doelstelling is om zo'n 450 aqua-instructeurs op te leiden.

VERGOEDING VAN LANGDURIGE OEFENTHERAPIE VOOR ERNSTIGE RA

Voor veel mensen met reuma is oefentherapie cruciaal voor hun kwaliteit van leven. Mensen met ernstige reumatoïde artritis zijn zonder hulp nauwelijks in staat om zichzelf te verzorgen of om op te staan en te lopen. Omdat het aantal behandelingen in de basisverzekering beperkt is, sluit 90 procent van de mensen met reuma hiervoor een aanvullende verzekering af. Maar zelfs dan sluit het maximale aantal behandelingen niet aan bij de behoefte van deze patiënten.

In 2018 kwam ReumaNederland daarom met Zorginstituut Nederland (ZiN) overeen de (kosten)effectiviteit te bewijzen voor mensen die ernstig beperkt worden door reumatoïde artritis (RA) en axiale spondyloartritis. Dit onderzoek is voor RA in 2023 afgerond met de conclusie dat langdurige oefentherapie (kosten)effectief is. Eind 2023 was de hoorzitting bij het ZiN over het opnemen van oefentherapie voor mensen met ernstige beperkingen door reumatoïde artritis (RA) in de basisverzekering. Als de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport dit advies overneemt, betekent dit een doorbraak voor deze kwetsbare groep RA-patiënten. ReumaNederland heeft de inspraakronde in 2023 benut om nog twee belangrijke punten te bepleiten die cruciaal zijn voor deze groep patiënten: geen maximum aan het aantal behandelingen en vergoeding vanaf de eerste behandeling in plaats van na twintig behandelingen. Het advies van het ZiN en besluitvorming door de minister van VWS worden verwacht in het eerste half jaar van 2024.

1.3 Reuma.nl

In mei 2023 lanceerden we met succes het platform Reuma.nl. Op dit platform wordt de betrouwbare en actuele patiënteninformatie van ReumaNederland gecombineerd met lotgenotencontact, blogs en activiteiten in het land. Met de lanceringscampagne 'Ik ben reuma expert' vroeg ReumaNederland aandacht voor het nieuwe platform. In 2023 waren er 335.730 bezoeken op Reuma.nl.

1.4 Artroseoffensief

Als we niets doen, groeit het aantal mensen met artrose in Nederland naar 2,5 miljoen in 2040. De persoonlijke én maatschappelijke impact van artrose is gigantisch. Want voor heel veel mensen betekent artrose: niet meer mee kunnen doen. Daarom komt ReumaNederland, samen met onderzoekers, ervaringsdeskundigen, behandelaren, bedrijven en heel veel andere betrokkenen, in actie. Voor meer kennis, snellere diagnose, betere behandelingen, bewustwording en het voorkomen van artrose (preventie). In 2023 vroeg ReumaNederland opnieuw aandacht voor artrose bij het brede publiek. Via een online campagne bereikten we mensen met beginnende klachten met de Artrosewijzer. Ook lukte het om artrose als aandachtspunt bij de overheid aan te kaarten.

1.5 Fondsenwerving en bewustwording

ReumaNederland wil de kwaliteit van het leven van mensen met reuma verbeteren. Met onderzoek naar betere behandelingen, betrouwbare informatie en aandacht voor de belangen van mensen met reuma. Daar is geld voor nodig. Daarom werft ReumaNederland fondsen. De belangrijkste bronnen van inkomsten zijn nalatenschappen, de jaarlijkse collecte, donaties, fondsenwervende acties, opbrengsten uit loterijen en opbrengsten uit samenwerkingsverbanden. Ook in 2023 bleven de

opbrengsten van onze giftenmailings onder druk staan. Daarom zijn we verder gegaan met de in 2022 gestarte verbreding van de fondsenwervende activiteiten. Zo bouwde ReumaNederland het deur-tot-deur werven van structurele donateurs verder uit en koppelden we aan iedere zichtbaarheidscampagne een fondsenwervende opvolging, met als doel het verhogen van de structurele inkomsten. Daarnaast was er ruimte om te werken aan vernieuwende fondsenwervende activiteiten zoals sponsorevenementen en -acties.

DE PIJNLIJKE REALITEIT VAN REUMA

In 2023 lanceerden wij de bewustwordingscampagne 'De pijnlijke realiteit van reuma' om aandacht te vragen voor de impact en urgentie van reuma. De campagne draait om de pijn achter de fysieke klachten van reuma. Als je reuma hebt, moet je vaak anderen om hulp vragen. Je voelt je voortdurend schuldig en hebt het pijnlijke gevoel dat je tekortschiet richting je gezin, vrienden en collega's. Door reuma kun je niet de ouder, partner, vriend of collega zijn die je van binnen wel bent. Dat is de pijnlijke realiteit van reuma.

De campagne over dit complexe onderwerp leverde opvallend veel positieve reacties op van mensen met reuma en hun naasten, die zich erg herkenden in het door ons geschetste beeld.

NALATENSCHAPPEN

De legaten en nalatenschappen waren ook in 2023 de grootste inkomstenbron van ReumaNederland. In totaal ontving ReumaNederland € 11,6 miljoen uit overige legaten en erfstellingen. ReumaNederland ontvangt niet alleen nalatenschappen van mensen die zelf reuma hebben gehad, maar ook van mensen die reuma van dichtbij hebben meegemaakt of van mensen die het heel belangrijk vinden om bij te dragen aan het kunnen genezen van reuma. ReumaNederland is zeer dankbaar voor al deze nalatenschappen, groot en klein. Ons eigen Servicebureau Schenken en Nalaten draagt zorg voor de optimale afwikkeling van al deze nalatenschappen.

COLLECTE

In 2023 haalden we 1,81 miljoen op met de collecte. Dit is 50.000 euro minder dan in 2022. Daarmee hebben we de terugloop in inkomsten na de coronaperiode niet kunnen goedmaken. De belangrijkste reden hiervoor is nog steeds het gestaag teruglopende aantal collectevrijwilligers. Om deze ontwikkeling te kenteren, investeerden we ook dit jaar extra veel tijd en energie in relatiebeheer met organisatoren en wijkhoofden, het werven van nieuwe collectevrijwilligers en binding met huidige collectanten.

ALTIJD BLIJ MET DE LOTERIJ

Al sinds 2004 is ReumaNederland begunstigde van de Postcode Loterij. In 2023 ontvingen wij een bedrag van € 900.000. Dit bedrag is ongeoormerkt en kunnen we besteden aan belangrijke en impactvolle projecten of onderzoeken. Naast de Nationale Postcode Loterij zijn we sinds 1961 ook begunstigde van De Nederlandse Loterij. In 2023 ontvingen we van hen een bedrag van € 755.000. Dankzij deze belangrijke financiële steun van beide organisaties komen we elk jaar een stukje dichterbij onze missie om reuma te kunnen genezen. Daar zijn we de Nationale Postcode Loterij en De Nederlandse Loterij zeer dankbaar voor.

“Ik ben volledig afgekeurd;
de impact daarvan wordt
zó onderschat.”

HOOFDSTUK 2

Organisatie en bestuur

ReumaNederland is een stichting met een Raad van Bestuur en een Raad van Toezicht. Deze stichtingsstructuur voldoet aan de door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) gestelde eis van een strikte scheiding tussen bestuur en toezicht.

2.1 Stichting ReumaNederland

De Stichting ReumaNederland heeft de volgende drie statutaire doelstellingen:

- » behartiging van de belangen van mensen met reuma;
- » bestrijding van reuma en de gevolgen van reuma;
- » financiering van wetenschappelijk reumaonderzoek.

2.2 Organisatie

STRATEGISCHE DOELEN

In 2023 werkten we verder aan de invulling van de nieuwe strategische doelen. Om zo nog meer positieve impact te bereiken op het leven van mensen met reuma. Na een intensief traject, onder begeleiding van het Athena Instituut van de Vrije Universiteit, hebben we in 2020 een aantal strategische speerpunten geformuleerd die aansluiten bij de behoeften van mensen met reuma en bij wetenschappelijke en technologische toekomstmogelijkheden. Met als ultiem doel dat we streven naar een wereld in 2040 waarin genezing van reuma werkelijkheid is of waarin het mogelijk is te leven met reuma zonder beperkingen.

Dit doen we door in te zetten op de volgende domeinen:

- » we realiseren precisiegeneeskunde voor mensen met reuma;
- » we zijn het platform in Nederland voor betrouwbare patiënteninformatie, lotgenotencontact en ondersteuning voor mensen met reuma en hun naasten;
- » we voorkomen dat artrose volksziekte nummer 1 wordt en ontwikkelen behandelingen om artrose te remmen en genezen.

In 2023 hebben we verder invulling gegeven aan de speerpunten. Voor ieder speerpunt maakten we een routekaart met essentiële mijlpalen, doorbraken en een

tijdspad dat daarbij hoort. Vervolgens gingen we met multidisciplinaire teams hiermee aan de slag.

Speerpunt 1: We maken van reuma een niet-chronische aandoening in 2040

Met dit speerpunt streven we naar een wereld in 2040 waarin genezing van reuma werkelijkheid is of waarin leven met reuma leven zonder beperkingen betekent. Het vertegenwoordigt onze visie op de volgende stap in behandelen: zorgen dat reuma een omkeerbare aandoening wordt. Het speerpunt richt zich op het stimuleren, faciliteren, financieren en beschikbaar maken van de inzichten van wetenschappelijk onderzoek. ReumaNederland zal onder meer experts betrekken om kansrijke onderzoeksgebieden en samenwerkingen te identificeren die nodig zijn voor het inzichtelijk maken van de oorzaken en werkingsmechanismen van reumatische aandoeningen. Verder wil ReumaNederland samenwerkingen stimuleren en de keten van fundamenteel en toegepast onderzoek verbinden, zodat nieuwe inzichten versneld worden omgezet in concrete oplossingen.

Speerpunt 2: We realiseren precisiegeneeskunde voor mensen met reuma

Met dit speerpunt stimuleert ReumaNederland de verandering naar de zogeheten P4 medicine: Prevention, Prediction, Personalisation en Participation. Voor mensen met reuma en de maatschappij betekent dit:

- » dat ingrijpen mogelijk is voordat mensen reumatische klachten hebben ontwikkeld (Prevention);
- » dat we goed kunnen voorspellen hoe individuele mensen reageren op specifieke behandelingen (Prediction);
- » dat we op maat (unieke) medicatie en behandeltrajecten kunnen bieden die aansluiten bij de behoeften van mensen met reuma (Personalisation);
- » dat mensen met reuma mede-eigenaar worden van hun eigen diagnose en behandeltraject (Participation).

Het speerpunt vertegenwoordigt daarmee een expliciete visie op de manier waarop de zorg in 2040 moet zijn vormgegeven.

Speerpunt 3: We zijn hét platform in Nederland voor transparante communicatie en maatschappelijke bewustwording over de impact van reuma

Om dit doel te bereiken zal ReumaNederland betrouwbare en actuele kennis delen over de verschillende reumatische aandoeningen, behandelopties en gevolgen van reuma. We willen patiënten daarnaast hulp en ondersteuning bieden, bijvoorbeeld door inzicht te geven in de beste reumazorg, passend bij ieders individuele situatie en behoeften. Maar ook door een platform te bieden voor uitwisseling van ervaringskennis door en voor mensen met reuma. Als maatschappelijke organisatie willen we ook het platform zijn dat bewustwording over reuma creëert, bijvoorbeeld door campagne te voeren over de omvang en impact van reuma op het dagelijks leven van miljoenen Nederlanders en op de hele maatschappij. De organisatie wordt de komende jaren erop ingericht om het behalen van deze speerpunten mogelijk te maken.

2.3 Medewerkers

Bij ReumaNederland werkten eind 2023 40 medewerkers (o.b.v. fte: 76,5 procent vrouw, 23,5 procent man). In 2023 gingen 15 medewerkers uit dienst en kwamen 12 nieuwe medewerkers in dienst. ReumaNederland belooft zijn medewerkers marktconform en heeft een eigen arbeidsvoorwaardenregeling met een actueel salarissen functiehuis: het salaris wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de gemiddelde cao-afspraken in Nederland.

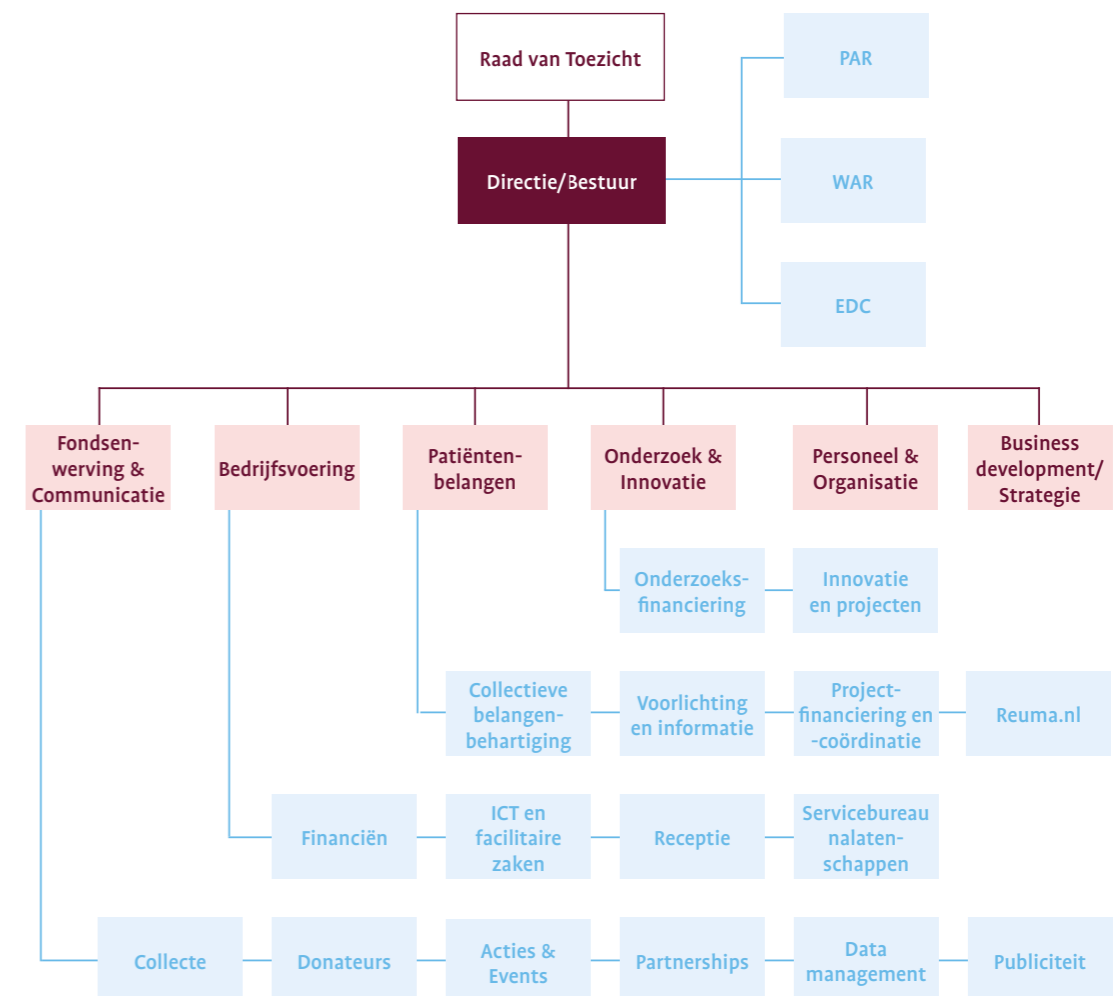
In 2023 was dit een indexatie van 4,85 procent. De functies zijn beschreven en voor de waardering van de functies wordt de Bakkenist-methode toegepast. In 2023 bedroeg het ziekteverzuim 7,19 procent tegenover 6,19 procent in 2022. Het aantal ziekmeldingen kwam uit op 60 tegenover 61 in het jaar ervoor. De meldingsfrequentie was 1,08 tegenover 1,42 in 2022. Hiermee is een stijging van het verzuimpercentage te zien maar een daling van de meldingsfrequentie. Het verzuimpercentage ligt boven het landelijk gemiddelde van 5,25 procent; het resultaat van 6 medewerkers met langdurig verzuim.

De meldingsfrequentie komt nagenoeg overeen met het gemiddelde in Nederland.

Leden van de Raad van Toezicht en de andere raden en commissies ontvangen geen bezoldiging voor hun werkzaamheden. Onkostendeclaratie kan alleen plaatsvinden op basis van werkelijk gemaakte kosten. Er wordt op heel beperkte schaal van deze mogelijkheid gebruikgemaakt.

Organogram per 31 december 2023

2023 stond evenals 2022 in het teken van een nieuwe manier van werken: multidisciplinair, met speerpuntprojecten, gezamenlijke doelen en meer ruimte voor verantwoordelijkheden bij professionals. Er zijn geen nieuwe afdelingen in het leven geroepen en/of samengevoegd.

2.4 Structuur organisatie en governance

De Raad van Bestuur van ReumaNederland bestond op 31 december 2023 uit:

Jan-Willem Förch, bestuurder

Statutair wordt de bestuurder aangeduid als algemeen directeur.

TOEZICHT EN RICHTLIJNEN

ReumaNederland besteedt private, uit de maatschappij ontvangen gelden. Daarom nemen het voldoen aan de eisen van toezicht en richtlijnen en aan de eisen van verantwoord bestuur een belangrijke plaats in binnen onze organisatie.

CBF-erkend goed doel

ReumaNederland verwierf de CBF-erkenning als een van de eerste goede doelen in Nederland in 1997. Het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) toetst of goede doelen aan de strenge kwaliteitseisen voldoen. Het CBF beoordeelt goede doelen op acht verschillende thema's:

- » missie/maatschappelijke waarde: de hoofddoelstelling van de organisatie;
- » middelen: de middelen die nodig zijn en hoe ze worden geworven;
- » activiteiten/organisatie: de manier waarop de organisatie wordt bestuurd en de middelen worden beheerd;
- » doelrealisatie: de manier waarop de organisatie de hoofddoelstelling wil bereiken;
- » governance: de inrichting van bestuur en toezicht;
- » integriteit: gedragscode en interne organisatie;
- » verantwoording: verslaglegging volgens Richtlijn RJ 650 en transparantie van informatie;
- » belanghebbenden: de organisatie communiceert met belanghebbenden en vraagt hen om inbreng.

Pas als een organisatie voldoet aan de normen, verleent het CBF een erkenning. ReumaNederland kreeg in 2021

opnieuw voor een periode van vier jaar het stempel 'CBF-erkend goed doel'.

ANBI-status

ReumaNederland is door de Belastingdienst aangemerkt als algemeen nut beogende instelling (ANBI). Dit betekent dat de organisatie en haar donateurs belastingvoordeel genieten. Zo hoeft ReumaNederland geen successierechten of schenkingsrecht te betalen over schenkingen en erfenissen en zijn betalingen aan onderzoek en andere activiteiten evenmin belast. Ook kunnen donateurs een deel van hun periodieke schenking of gift via de Belastingdienst terugkrijgen. Vanuit publieksbelang wordt transparantie verwacht van een ANBI. Het verstrekken van informatie via internet is een wettelijke voorwaarde voor de ANBI-status. Deze informatie is te vinden op reumanederland.nl/over-ons/organisatie.

Richtlijn RJ 650 voor de jaarverslaggeving

Het CBF schrijft Richtlijn RJ 650 van de Raad voor de Jaarverslaggeving voor als wijze waarop erkenninghouders hun jaarrekening moeten opstellen. Hiermee wordt een hoge mate van uniformiteit en transparantie bereikt en heeft elke jaarrekening dezelfde opstellingen en dezelfde terminologie. In de richtlijn wordt onderscheid gemaakt tussen de bestedingen aan de doelstellingen, de wervingskosten en kosten die gemaakt worden in het kader van beheer en administratie. De jaarrekening van ReumaNederland is conform deze richtlijn opgesteld, zie hoofdstuk 4.

Gedragscodes

ReumaNederland conformeert zich vrijwillig aan de gedragscode van de commissie code goed bestuur voor goede doelen. In deze code zijn afspraken gemaakt omtrent de taken 'besturen', 'toezicht houden' en 'verantwoorden' door goede doelen en deze is ook vervlochten met de erkenningsregeling van het Centraal Bureau Fondsenwerving. Tevens houdt ReumaNederland zich ten aanzien van de fondsenwerving aan de volgende verplichte en vrijwillige gedragsregels:

- » Privacy (verplicht);
- » Bel-me-niet Register (verplicht);

- » Postfilter (vrijwillig);
- » Gedragscode Dutch Dialogue Marketing Association (vrijwillig).

GOVERNANCE

Het bestuur van een fondsenwervende instelling heeft een grote verantwoordelijkheid. In de regels van het CBF vormen drie principes de basis voor het verantwoord besturen van fondsenwervende instellingen. De Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht van ReumaNederland onderschrijven deze principes.

- » Principe 1: De functie 'toezicht houden', dat wil zeggen het vaststellen of goedkeuren van plannen en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten, is duidelijk gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'.
- » Principe 2: De instelling moet continu werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
- » Principe 3: De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

Principe 1: scheiding toezicht Bestuur en Uitvoering

De CBF-erkenning eist een strikte scheiding tussen bestuur en toezicht. ReumaNederland waarborgt deze strikte eis door zijn stichtingsstructuur met een Raad van Toezicht, bestaande uit niet-belanghebbenden en een Raad van Bestuur.

Raad van Bestuur

ReumaNederland kent een (eenhoofdige) Raad van Bestuur. De bestuurder is belast met het uitvoeren van het stichtingsbeleid en leiding geven aan de organisatie. Verantwoording van de bestuurder vindt onder meer plaats door middel van:

- » meerjarenbeleidsplan, jaarplannen en activiteitenplannen;
- » voortgangskwartaalrapportages, financiële kwartaalrapportages, begroting, jaarverslag en jaarrekening.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is belast met het toezicht houden op de voorbereiding en uitvoering van het stichtingsbeleid door de Raad van Bestuur, een correcte uitvoering van de door de Raad van Toezicht vastgestelde procedures en de algemene gang van zaken binnen ReumaNederland. Onderdeel van de Raad is de Financiële Auditcommissie. Deze staat de Raad van Toezicht bij in de uitoefening van het financiële toezicht en adviseert inzake goedkeuring van begroting en jaarrekening. Daarnaast adviseert de Auditcommissie over de interne administratieve organisatie, in het bijzonder de betalingsorganisatie, en over de naleving van aanbevelingen van de externe accountant. Ten slotte fungeert ze als beleggingscommissie en staat in deze hoedanigheid de directie met adviezen bij. De Raad van Toezicht komt minimaal viermaal per jaar bijeen.

Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar. Herbenoeming vindt plaats voor maximaal een tweede termijn van vier jaar. Bij uitzondering kan de tweede termijn met maximaal twee jaar worden verlengd met unanieme instemming van de leden van de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht stelt een rooster van aftreden vast waarbij rekening wordt gehouden met de continuïteit. Herbenoeming in de Raad van Toezicht is geen automatisme. Het betreffende lid wordt beoordeeld op basis van functioneren, waarbij de profienschets mede in acht wordt genomen. Vanuit zijn toezichthoudende en adviserende verantwoordelijkheid moet de Raad van Toezicht in staat zijn tot een onafhankelijk oordeel te komen en daadwerkelijk toegevoegde waarde te leveren op in ieder geval de gebieden patiëntenorganisatie en patiëntenbelangen, en wetenschappelijk onderzoek.

Beleidscyclus

Conform de CBF-erkenning hanteert ReumaNederland de volgende beleidscyclus:

- » iedere vier jaar stelt de Raad van Bestuur een beleidsplan vast na raadpleging van de adviesraden, commissies en het reumaveld;

- » dit beleidsplan vormt de basis voor de jaarplannen en activiteitenplannen, die de Raad van Toezicht jaarlijks vaststelt;
- » het huidige beleidsplan betreft de jaren 2022-2026;
- » de Raad van Bestuur legt gedurende en na afloop van het bestuursjaar verantwoording af aan de Raad van Toezicht over het gevoerde beleid en over de inkomsten en uitgaven.

Principe 2: optimale besteding van middelen

De middelen van ReumaNederland moeten zoveel mogelijk ten goede komen aan het bereiken van de doelstellingen. ReumaNederland heeft uitgebreide controleprocessen op het gebied van de beoordeling van wetenschappelijk onderzoek en patiëntenprojecten.

Beoordeling wetenschappelijk onderzoek

ReumaNederland hecht grote waarde aan de wetenschappelijke kwaliteit en maatschappelijke relevantie van het gefinancierde onderzoek. Jaarlijks doet de organisatie online en via een nieuwsbrief voor onderzoekers één of meerdere oproepen voor het indienen van aanvragen voor subsidie op basis van het in 2023 vastgesteld financieringsbeleid.

Aanvragen worden conform bij de call behorende procedure beoordeeld.

Voortgang en resultaat onderzoek

De voortgang van onderzoeksprojecten wordt jaarlijks gemonitord middels verplichte voortgangs- en eindrapportages. Onderzoeksprojecten kennen geen lumpsumtoekenning, alleen daadwerkelijk gemaakte kosten worden na overlegging van een specificatie vergoed. Het langlopende onderzoek aan de Research Centres of Excellence dient jaarlijks financieel verantwoord te worden.

Beoordeling projecten patiëntenactiviteiten

De werkwijze voor het verlenen van subsidies voor patiëntenprojecten is grotendeels in overeenstemming met de beoordeling van wetenschappelijke projectaanvragen. Subsidies worden pas verleend nadat een con-

creet en adequaat onderbouwd verzoek hiertoe is ingediend door een reumapatiëntenvereniging of -stichting. Naast de financiering van patiëntenactiviteiten is er een lumpsumfinanciering beschikbaar voor lokale en landelijke reumapatiëntenorganisaties.

Principe 3: optimale relaties met belanghebbenden

Omgang met belanghebbenden

In de diverse geledingen van ReumaNederland is veel behoefte aan kennis, advies en inzet van patiënten, wetenschappers, artsen en behandelaars, vrijwilligers en donateurs. Dit is gewaarborgd middels statutaire adviesraden en commissies. Aangezien ReumaNederland geen leden kent in de vorm van individuele personen of van aangesloten organisaties, zoekt de organisatie daarnaast actief naar overlegstructuren en samenwerkingsverbanden met onder meer:

- » beroepsorganisaties;
- » patiëntenorganisaties;
- » collega-gezondheidsfondsen binnen en buiten het kader van de vereniging Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF);
- » patiënten federatie;
- » politiek;
- » wetenschap;
- » zorgverzekeraars;
- » zorginstellingen.

De vrijwilligers voor de jaarlijkse collecte zijn een bijzondere groep belanghebbenden. Zij werken volgens een collectehandboek met duidelijke richtlijnen voor taakomschrijving, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De internetapplicatie CollecteWeb wordt gebruikt voor het verstrekken van informatie over bijvoorbeeld looproutes of wijkindelingen. Er zijn vrijwilligersverzekeringen afgesloten en het beleid betreffende het declareren van gemaakte onkosten is vastgelegd.

Communicatie met belanghebbenden

Goede communicatie met iedereen die het werk van ReumaNederland mogelijk maakt, is van groot belang.

De organisatie communiceert dan ook regelmatig met onder meer patiënten, donateurs, vrijwilligers en onderzoekers. Naast de website en de e-mailnieuwsbrief zijn social media een vast onderdeel van de communicatie geworden. Daarnaast bereikt ReumaNederland het algemene publiek met de campagnes rondom de collecte en met redactionele bijdragen aan radio- en tv-programma's en de geschreven media.

2.5 Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is de toezichthouder van de Raad van Bestuur. Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een termijn van vier jaar en kunnen voor een tweede termijn benoemd worden voor nogmaals een termijn van vier jaar. De Raad van Toezicht bestond op 31 december 2023 uit de volgende onafhankelijke leden:

- » **MEVROUW M. SCHUURMANS-WIJDEVEN** (2021). Burgemeester Haarlemmermeer. Nevenfuncties: lid Permanente Scouting Commissie VVD, lid Raad van Toezicht NLPO, voorzitter van de Veiligheidsregio Kennemerland.
- » **DE HEER DRS. W.J. KETELLAPPER** (2021). Nevenfuncties: lid financiële commissie AWWN, adviseur Stichting De Nieuwe Buren.
- » **DE HEER DRS. C.M. BOUT RA** (2022). Partner Deloitte Accountants. Nevenfuncties: Lid Raad van Toezicht/Audit Commissie Nederlands Film Festival.
- » **DE HEER PROF. DR. F. KONING** (2019). Hoogleraar Immunologie, LUMC. Nevenfuncties externe expert European Food Safety Authority.
- » **MEVROUW DR. H.H. KUPER** (2020). Lid Raad van Bestuur Isala. Nevenfuncties: Voorzitter ROAZ regio Zwolle, lid dagelijks bestuur Landelijk Netwerk Acute Zorg, lid Raad van Inzicht Landstede, lid Raad van Toezicht Ambiq.

2.6 Adviesraden en -commissies

De directie wordt bijgestaan door twee adviesraden en drie commissies:

Adviesraden en commissies

- » Wetenschappelijke Adviesraad (WAR)
- » Patiëntenadviesraad (PAR)
- » Ervaringsdeskundigencommissie (EDC)
- » Internationale Visitatiecommissie (IVC)
- » Auditcommissie (AC)

De adviezen van de adviesraden en commissies zijn niet bindend. De samenstelling, bevoegdheden en taken van de adviesraden worden vastgesteld bij reglement. De leden worden op voordracht van de directie benoemd door de Raad van Toezicht.

2.7 Vrijwilligers

ReumaNederland is trots op zijn ruim 20.000 vrijwilligers. Vrijwilligers ondersteunden ReumaNederland in 2023 in raden en commissies. De leden van de Patiëntenadviesraad gaven advies over het beleid. De leden van de Ervaringsdeskundigencommissie beoordeelden de aanvragen voor financiering van wetenschappelijk onderzoek. En de leden van de Wetenschappelijke Adviesraad beoordeelden de aanvragen voor financiering van wetenschappelijk onderzoek.

2.8 Risicomanagement

ReumaNederland staat voor een zorgvuldige uitvoering van zijn taken en eveneens zorgvuldige verantwoording van zijn inkomsten en bestedingen. Naast kansen om te verbeteren zijn er ook mogelijke risico's. Deze risico's worden in opdracht van de directie door het managementteam in kaart gebracht en periodiek in de managementrapportagegesprekken besproken. Enkele voorbeelden van de huidige geïdentificeerde en besproken risico's zijn:

OP HET GEBIED VAN REPUTATIE

Risico: imagoschade met als gevolg minder donateurs/donaties en/of vrijwilligers. Bijvoorbeeld veroorzaakt door externe factoren waar de organisatie weinig controle over heeft, zoals negatieve geruchten of onjuiste informatie die zich snel verspreidt op sociale media, of veranderingen in de bredere politieke, sociale of economische omgeving die van invloed zijn op hoe mensen naar de organisatie kijken.

Beheersmaatregelen: het onderhouden van goede relaties met de stakeholders en transparant zijn over de activiteiten.

OP HET TERREIN VAN FINANCIËN

Risico: de daadwerkelijke fondsenwervende inkomsten zijn lastig te voorspellen: we zijn voor de inkomsten nog erg afhankelijk van nalatenschappen. Bovendien staat al enige jaren druk op de inkomsten uit de collecteweek.

Beheersmaatregelen: aangepaste collectestrategie, maandelijkse financiële monitoring, aanpassingen in de uitgaven en beschikken over een continuïteitsreserve.

OP HET DOMEIN VAN ONDERZOEK

Risico: ondeugdelijk onderzoek, met als gevolg foutieve data en/of publicaties.

Beheersmaatregelen: onderhouden van persoonlijke contacten met de onderzoekers, opvragen en doorneemen van voortgangsrapportages en voeren van goed stakeholdersmanagement, zodat ReumaNederland – in het geval van een calamiteit – goed geïnformeerd wordt.

OP OPERATIONEEL GEBIED

Risico: een onveilige ICT-werkomgeving, als resultaat van het vele thuiswerken.

Beheersmaatregelen: onderzoek, toetsing en scholing van de medewerkers.

OP HET DOMEIN DATABEVEILIGING

Risico: door het lekken van data is er kans op imagoschade.

Beheersmaatregel: ReumaNederland deed technische aanpassingen en organiseerde awareness trainingen en stuurde (nep) phishing mails t.b.v. het verbeteren van het bewustzijn van de medewerkers.

2.9 Kwaliteit en klachten

ReumaNederland heeft een grote diversiteit aan processen waarbij externe belanghebbenden en interne medewerkers gestructureerd en effectief kwalitatief goede diensten moeten leveren. Daarnaast is het serieus nemen van externe klachten belangrijk, omdat deze waardevolle informatie leveren voor het voorkomen van fouten en voor het signaleren van wensen en opmerkingen van belanghebbenden. ReumaNederland heeft hier toe een klachtenprocedure. Klachten kunnen ingediend worden via een regulier klachtenformulier, worden geregistreerd en onderzocht. Het streven is om een klacht binnen vijf werkdagen af te handelen. Waar nodig leidt dit tot vervolgacties of aanpassingen van activiteiten. In 2023 kwamen er in totaal 45 klachten binnen die allemaal afgehandeld zijn. Een stijging t.o.v. 2022 waarin 24 klachten binnenkwamen. De belangrijkste reden hiervoor is onze publiekscampagne 'de pijnlijke realiteit'.

2.10 Integriteitsbeleid

ReumaNederland heeft een integriteitsbeleid, waarin de gedragscode en de meldpunten waar schendingen veilig en vertrouwelijk kunnen worden gemeld, staan beschreven. Er zijn in 2023 geen meldingen geweest van schendingen.

“Die struggle met jezelf is lastiger dan de ziekte.”

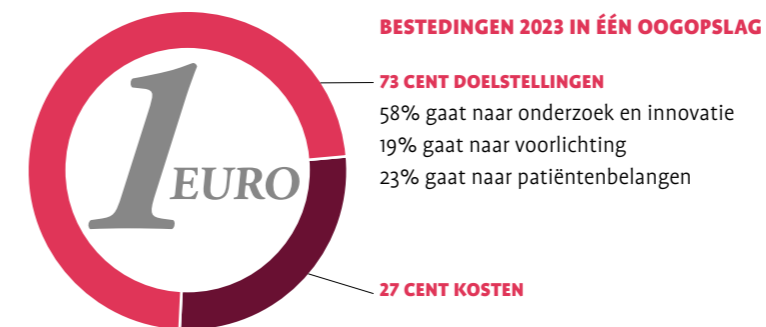
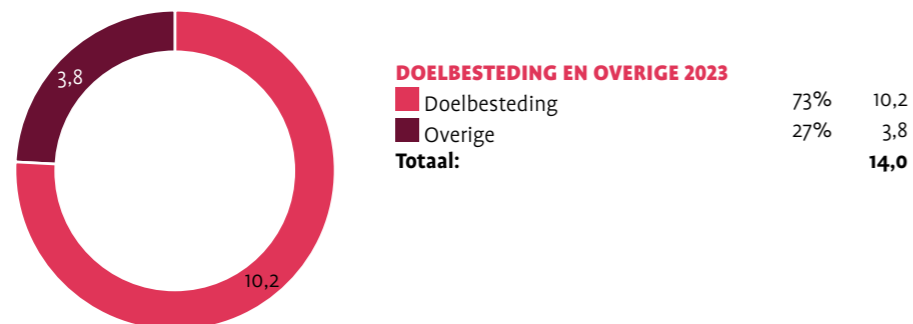
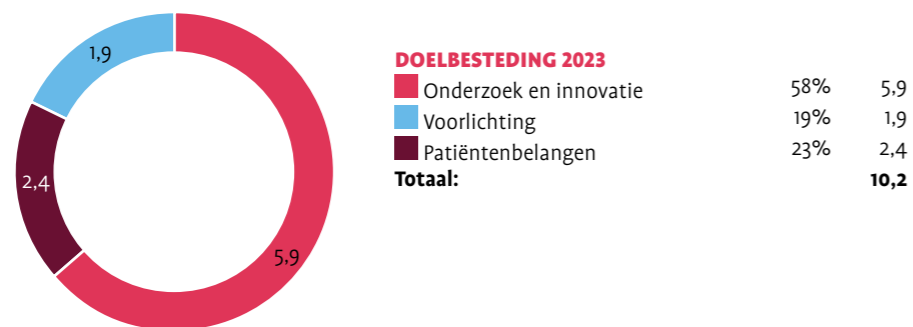
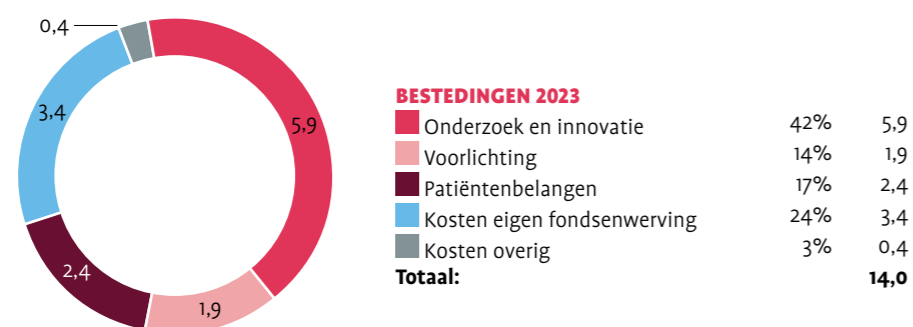
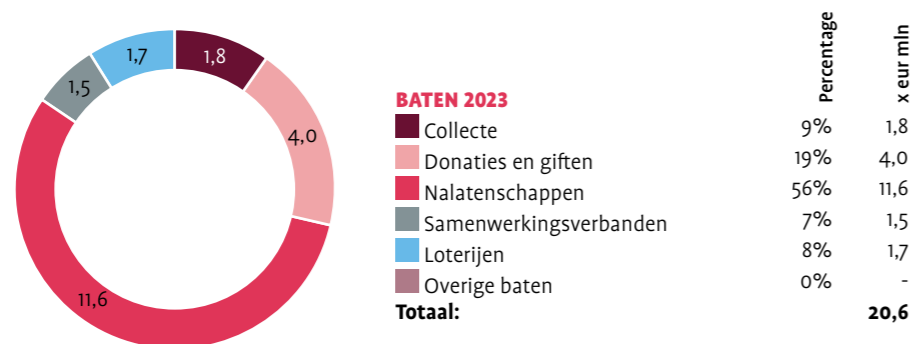

HOOFDSTUK 3

Financiële verantwoording

3.1 Hoe wordt de geef-euro besteed?

ReumaNederland besteedde € 10,2 miljoen aan de doelstellingen, ten opzichte van een begroting van € 12,0 miljoen en een realisatie van € 10,8 miljoen in 2022. De wervingskosten bedroegen € 3,4 miljoen en zijn daarmee lager dan de begroting en hoger dan de realisatie in 2022. De kosten voor beheer en administratie bedroegen € 0,4 miljoen en zijn gelijk aan de begroting en aan de realisatie in 2022. Kosten van beheer en administratie zijn de kosten die ReumaNederland maakt in het kader van de (interne) beheersing en administratievoering. Deze worden niet toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten. Het beleid is om deze kosten stabiel laag te houden.

3.2 Financiële resultaten

De totale baten van ReumaNederland bedroegen in 2023 € 20,6 miljoen, ten opzichte van een begroting van € 16,9 miljoen en een realisatie van € 19,5 miljoen in 2022. De totale lasten vóór financiële baten en lasten bedroegen € 14,0 miljoen, ten opzichte van een begroting van € 16,1 miljoen en een realisatie van € 14,2 miljoen in 2022. Het nettoresultaat over 2023 kwam na financiële baten en lasten (+ € 2,3 miljoen) uit op € 9,0 miljoen ten opzichte van een begroting van € 1,2 miljoen en een realisatie van € 0,9 miljoen in 2022.

TOELICHTING OP DE INKOMSTEN

Nalatenschappen

ReumaNederland ontving in 2023 € 11,6 miljoen uit nalatenschappen. Dit was € 3,6 miljoen hoger dan begroot en een stijging van € 0,7 miljoen ten opzichte van de realisatie in 2022. De opbrengst wordt jaarlijks begroot op basis van de gemiddelde opbrengsten over de afgelopen vijf jaar met uitsluiting van het hoogste en het laagste opbrengstjaar. De nalatenschappen zijn alle afgewikkeld door het eigen Servicebureau Schenken en Nalaten.

Collecte

In de collecteweek in maart 2023 werd er € 1,81 miljoen opgehaald. Daarmee waren de collecteopbrengsten nagenoeg conform begroting en € 0,1 miljoen lager dan

de realisatie in 2022.

Donaties en giften

De doelstelling voor de opbrengsten uit activiteiten gericht op particuliere donateurs, zakelijke en non-profitorganisaties was in 2023 € 3,9 miljoen. Het resultaat uit donaties en giften kwam met een opbrengst van € 4,1 miljoen € 0,2 miljoen boven begroting uit en is € 0,3 miljoen hoger dan de realisatie in 2022. Met name het aantal structurele donateurs liet een stijging zien ten opzichte van 2022.

Loterijen

De doelstelling voor de opbrengsten uit loterijen was € 1,6 miljoen. ReumaNederland ontving over 2023 € 1,7 miljoen van de VriendenLoterij, Postcodeloterij en Nederlandse Loterij. Het resultaat is daarmee € 0,1 miljoen hoger dan begroot en gelijk aan de realisatie in 2022.

Samenwerkingsverbanden

In 2023 hebben samenwerkingsverbanden in onderzoek geleid tot een opbrengst van € 1,5 miljoen. Dit is € 0,1 miljoen lager dan begroot en € 0,2 miljoen hoger dan de realisatie in 2022.

Beleggingsopbrengsten

De beleggingsopbrengsten in 2023 bedroegen € 2,5 miljoen bestaande uit dividend, rente op obligaties, bank- en depositorente en gerealiseerde en ongereali-

seerde koersresultaten op aandelen en obligaties. Dit is € 2,0 miljoen hoger dan begroot. In de begroting 2023 was, conform het beleggingsstatuut geen rekening gehouden met (on)gerealiseerde koersresultaten op effecten. De realisatie in 2022 was -€ 3,9 miljoen.

TOELICHTING OP DE BESTEDINGEN

Onderzoek en innovatie

De bestedingen aan onderzoek en innovatie bedroegen in 2023 € 5,9 miljoen. Dit is € 1,7 miljoen lager dan begroot en een daling van € 1,0 miljoen ten opzichte van de realisatie van 2022. De lager dan begrote bestedingen worden verklaard door en aanpassing van de governance procedures en beperkte personele capaciteit.

Patiënteninformatie

De bestedingen aan patiënteninformatie bedroegen in 2023 € 1,9 miljoen. Dit is nagenoeg gelijk aan de begroting van 2023 en aan de realisatie van 2022.

Ondersteuning patiëntenactiviteiten

De kosten voor de ondersteuning van patiëntenorganisaties bedroegen in 2023 € 1,1 miljoen. Dit is nagenoeg gelijk aan de begroting en aan de realisatie van 2022.

Collectieve belangenbehartiging

In 2023 is € 1,3 miljoen besteed aan collectieve belangenbehartiging. Dit is conform begroting en € 0,6 miljoen hoger dan de realisatie van 2022. De stijging is te verklaren door de uitbreiding van het team.

Werving

De wervingskosten bedroegen in 2023 € 3,4 miljoen. Dit is € 0,3 miljoen lager dan begroot en € 0,4 miljoen hoger dan de realisatie in 2022. De hogere uitgaven hebben betrekking op extra inzet voor het werven van donateurs.

RELATIEVE AANDELEN KOSTEN EN BESTEDINGEN

	Begroting		
	2023	2023	2022
Wervingskosten in % van totale lasten	24,1	22,6	21,4
Kosten beheer en administratie in % van de totale lasten	2,6	2,5	2,5
Bestedingen aan doelstelling in % van totale lasten	73,3	74,8	76,1

Liquiditeit en solvabiliteit

De liquiditeitspositie wordt door middel van een liquiditeitsplanning bewaakt. Er wordt wekelijks op toegezien dat er voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de korte, middellange en langlopende verplichtingen te kunnen voldoen. Per balansdatum is de liquiditeitsratio 3,9 (2022: 2,3). De solvabiliteitsratio per balansdatum bedraagt 76 procent (2021: 61 procent). De solvabiliteitsratio gaat uit van de totale reserve, dus inclusief bestemmingsreserves -en fondsen. Beide ratio's zijn binnen de gestelde grenzen van een gezonde bedrijfsvoering.

3.3 Reserves en vermogen

ReumaNederland baseert de omvang van de continuïteitsreserve op de gedurende één jaar doorlopende vaste kosten van de werkorganisatie. De continuïteitsreserve is ten opzichte van vorig jaar opgehoogd met € 2,0 miljoen en valt met € 6,0 miljoen ruim binnen de Richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen. De bestemmingsreserves worden geoormerkt voor een bepaald bestedingsdoel en zijn hoofdzakelijk gevormd om extra bestedingen aan onderzoeks- en innovatieprojecten te realiseren.

3.4 Beleggingen

ReumaNederland houdt een deel van de opgebouwde financiële middelen aan in de vorm van effecten. De opbouw van het belegd vermogen wordt toegelicht in

de jaarrekening. De beleggingsstrategie is neutraal en duurzaam: circa 50 procent obligaties en 40 procent aandelen en 10 procent (indirect) onroerend goed met een brandbreedte van plus 10 procent of min 10 procent.

Het vermogen van stichting ReumaNederland wordt met een neutraal risicoprofiel en maatschappelijk verantwoord belegd door drie vermogensbeheerders zijnde Stoic, MPartners B.V. en Van Lanschot. De vermogensbeheerders rapporteren iedere maand. Stichting ReumaNederland beschikt over een beleggingsstatuut. De Richtlijn Financieel Beheer van Goede Doelen Nederland is hierin geïntegreerd. Voor de duurzaamheid dienen de UN Global Compact Principles als basis.

3.5 Toekomstparagraaf: ReumaNederland in 2024

Voor het komende jaar 2024 zal verder worden gewerkt aan realisatie van de geformuleerde strategische doelen, zoals beschreven in paragraaf 2.2. Voor de investeringen, financiering en personele bezetting die noodzakelijk zijn voor het realiseren van deze doelen worden jaarlijks plannen gemaakt. Deze jaarplannen worden voorgelegd aan de Raad van Toezicht. Zie de goedgekeurde begroting voor 2024, inclusief uitgebreide toelichting. Op basis van deze begroting en de huidige financiële positie en genomen maatregelen is het risico minimaal dat niet aan de begrote liquiditeits- en solvabiliteitsratio's wordt voldaan.

Begroting 2024

De begroting 2024 gaat uit van een opbrengst van € 14,0 miljoen uit eigen fondsenwerving (collecte, donaties en giften particulieren, nalatenschappen, baten van bedrijven, baten van non-profitorganisaties, inkomsten uit samenwerkingen en overige baten). De baten van loterijorganisaties zijn begroot op € 1,6 miljoen. De totale begrote baten komen hiermee op € 15,6 miljoen. Dat is € 5,0 miljoen lager dan de gerealiseerde baten in 2023. De begrote baten uit beleggingen van € 0,5 miljoen

worden verantwoord onder de financiële baten en lasten. Voor 2024 is een bedrag begroot van € 12,4 miljoen ter besteding aan de doelstellingen. Dat is € 2,2 miljoen meer dan de gerealiseerde bestedingen in 2023.

De wervingskosten versus de geworven baten worden voor 2024 begroot op 24,7 procent van de inkomsten uit eigen fondsenwerving. Dat is onder de CBF-norm van 25 procent. Het percentage van de inkomsten dat besteed wordt aan de doelstellingen van ReumaNederland komt in 2024 naar verwachting uit op 79,6 procent. In 2024 zal ReumaNederland verdergaan met het financieren van een van zijn kerntaken: wetenschappelijk onderzoek. Tevens zullen de activiteiten met betrekking tot het aangaan van (internationale) wetenschappelijke samenwerkingsverbanden en de activiteiten op het gebied van belangenbehartiging verder worden geïntensiveerd.

JAARREKENING 2023

Inhoudsopgave

Tenzij anders aangegeven zijn alle genoemde bedragen een veelvoud van € 1.000.

JAARREKENING:

- 32 Balans per 31 december 2023
- 34 Staat van baten en lasten over 2023
- 36 Kasstroomoverzicht over 2023
 - 38 Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening
 - 38 Grondslagen voor de balans
 - 40 Grondslagen voor de staat van baten en lasten
- 42 Toelichting op de balans
- 49 Toelichting op de staat van baten en lasten
- 55 Toelichting lastenverdeling
- 56 Toelichting personeelskosten

OVERIGE GEGEVENS:

- 58 Voorstel tot resultaatbestemming
- 60 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Begroting 2024

(x € 1.000)	
BATEN	
Baten van particulieren	
Collecte	1.800
Donaties en giften	4.770
Nalatenschappen	6.000
Totaal baten van particulieren	12.570
Baten van bedrijven	80
Baten van loterijorganisaties	1.570
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	1.000
Baten van andere organisaties zonder winststreven	150
Som van de geworven baten	15.370
Baten als tegenprestatie voor levering van producten en diensten	-
Overige baten	250
Som van de baten	15.620

(x € 1.000)	
LASTEN	
Besteed aan doelstellingen	
Onderzoek en innovatie	8.055
Voorlichting	2.227
Ondersteuning patiëntenactiviteiten	1.016
Collectieve belangenbehartiging	1.137
Totaal besteed aan doelstellingen	12.435
Wervingskosten	
wervingskosten	3.796
Totaal wervingskosten	3.796
Kosten beheer en administratie	427
Som van de lasten	16.658
Saldo voor financiële baten en lasten	1.038-
Financiële baten en lasten	
Baten uit beleggingen	450
Kosten van beleggingen	105-
Saldo financiële baten en lasten	345
Resultaat boekjaar	-693

Balans per 31 december 2023

Na verdeling resultaat

	31-12-2023	31-12-2022
ACTIVA		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	-	-
Materiële vaste activa	341	406
Financiële vaste activa	3.007	2.858
Vlottende activa		
Vorraden	8	23
Vorderingen en overlopende activa	4.805	4.266
Effecten	25.711	21.957
Liquide middelen	2.421	917
Totaal ACTIVA	36.293	30.427

Na verdeling resultaat

	31-12-2023	31-12-2022
Passiva		
Reserves en fondsen		
Continuïteitsreserve	6.000	4.000
Bestemmingsreserves	10.181	6.278
Bestemmingsfondsen	11.451	8.370
	27.632	18.648
Voorzieningen	125	125
Schulden		
Op lange termijn	100	-
Op korte termijn	8.436	11.654
	8.536	11.654
Totaal passiva	36.293	30.427

Staat van baten en lasten over 2023

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
Baten			
Baten van particulieren			
Collecte	1.811	1.750	1.860
Donaties en giften	3.763	3.680	3.565
Nalatenschappen	11.587	8.000	10.948
Totaal baten van particulieren	17.161	13.430	16.373
Baten van bedrijven			
Donaties en giften	90	80	84
Totaal baten van bedrijven	90	80	84
Baten van loterijorganisaties			
Loterijen	1.655	1.570	1.675
Totaal baten van loterijorganisaties	1.655	1.570	1.675
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven			
Baten uit samenwerkingsverbanden	1.478	1.500	1.266
Totaal baten van verbonden organisaties zonder winststreven	1.478	1.500	1.266
Baten van andere organisaties zonder winststreven			
Donaties en giften	211	160	108
Totaal baten van andere organisaties zonder winststreven	211	160	108
Som van de geworven baten	20.595	16.740	19.506
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	-	-	3
Overige baten	33	150	37
Som van de baten	20.628	16.890	19.546

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
Lasten			
Besteeld aan doelstellingen			
Onderzoek en innovatie	5.931	7.601	6.923
Voorlichting	1.919	1.951	2.008
Ondersteuning patiëntenactiviteiten	1.092	1.173	1.177
Collectieve belangenbehartiging	1.288	1.290	692
Totaal besteed aan doelstelling	10.230	12.015	10.800
Wervingskosten			
Wervingskosten	3.359	3.632	3.044
Totaal wervingskosten	3.359	3.632	3.044
Kosten beheer en administratie	367	409	355
Som van de lasten	13.956	16.056	14.199
Saldo vóór financiële baten en lasten	6.672	834	5.347
Financiële en bijzondere baten en lasten			
Baten uit beleggingen	2.513	450	3.920-
Kosten van beleggingen	132-	105-	107-
Bijzondere baten en lasten	69-	-	458-
Financiële en bijzondere baten en lasten	2.312	345	4.485-
Resultaat	8.984	1.179	862
Resultaatbestemming			
Continuïteitsreserve	2.000		-
Bestemmingsreserve bestedingsimpuls	1.758		5.208-
Bestemmingsreserve projecten	1.800		-
Bestemmingsreserve financiering activa	84		89
Bestemmingsreserve jubileum ReumaNederland	250		50
Bestemmingsreserve nog af te wikkelen nalatenschappen	11		27-
Bestemmingsfonds PPS-projecten	351-		55
Bestemmingsfonds Netwerkstudie	318-		311-
Bestemmingsfonds CPDT Groeifonds	3.000		-
Bestemmingsfonds Het Kas-Vos fonds	750		6.214
Het resultaat bedraagt	8.984	1.179	862

Kasstroomoverzicht over 2023

	Boekjaar 2023	Boekjaar 2022
Saldo baten en lasten	8.984	862
Rentebaten	174-	238-
Dividend	271-	122-
	-445	-360
Saldo baten en lasten exclusief rentebaten en dividend	8.539	502
Aanpassing voor posten die geen mutatie in het werkkapitaal veroorzaken:		
- afschrijvingen	84	99
- voorzieningsmutatie	69	457
- mutaties ongerealiseerde koersresultaten	2.633-	4.176
	2.480-	4.732
Veranderingen in het werkkapitaal		
- mutaties voorraden	15	1
- mutaties vorderingen	539-	322-
- mutaties kortlopende schulden	3.218-	1.714-
	3.742-	2.035-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	6.222-	2.697
Ontvangen rente	174	238
Ontvangen dividend	271	122
	445	360
Kasstroom uit operationele activiteiten	5.777-	3.057

	Boekjaar 2023	Boekjaar 2022
Investering in materiële vaste activa	19-	257-
Desinvesteringen in materiële vaste activa	-	1
Investering in immateriële vaste activa	-	-
Desinvesteringen in immateriële vaste activa	-	-
Investering in financiële vaste activa	216-	484-
Desinvesteringen in financiële vaste activa	-	-
Mutatie beleggingsrekening	353-	16-
Aan- en verkopen effecten	770-	2.549-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	1.358-	3.305-
Mutatie langlopende schulden	100	-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	100	-
Toe-/afname liquide middelen	1.504	254
Liquide middelen 1 januari	917	663
Liquide middelen 31 december	2.421	917
Mutatie liquide middelen	1.504	254

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

ALGEMEEN

ReumaNederland strijdt voor een beter leven voor mensen met reuma vandaag en een leven zonder reumatische beperkingen morgen. Alles waar de stichting zich voor inzet, moet bijdragen aan de genezing van reuma en/of aantoonbaar de kwaliteit van het leven van mensen met reuma verbeteren. ReumaNederland ontplooit de volgende activiteiten om zijn doelstellingen te bereiken: het financieren van wetenschappelijk reumaonderzoek, het financieren van activiteiten voor reumapatiënten, het faciliteren van reumapatiëntenverenigingen, het geven van voorlichting en het opkomen voor de belangen van mensen met reuma. Zonder financiële middelen kan ReumaNederland zijn activiteiten niet uitvoeren en zijn doelen niet bereiken. Omdat ReumaNederland geen financiële steun krijgt voor zijn bedrijfsvoering en volledig afhankelijk is van donaties en giften van particulieren en private instellingen, ontplooit de organisatie haar eigen fondsenwerving.

VERSLAGGEVINGSPERIODE

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslagperiode van een jaar. Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar.

TOEGEPASTE STANDAARDEN

Stichting ReumaNederland, KvK-nummer 40408531, statutair gevestigd te Amsterdam, heeft de jaarrekening opgesteld volgens Richtlijn 650 voor de Jaarverslaggeving Fondsenwervende Instellingen (RJ 650). Doel van deze richtlijn is inzicht te geven in de kosten van de organisatie en besteding van de gelden in relatie tot het doel waarvoor die fondsen bijeengebracht zijn. Deze richtlijn is tevens een van de voorwaarden voor het verkrijgen van de CBF-erkenning. Deze erkenning die door het Centraal Bureau Fondsenwerving wordt verleend aan fondsenwervende instellingen die voldoen aan de gestelde eisen, is vastgelegd in de erkenningsregeling CBF. De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op histori-

sche kosten. ReumaNederland is door de Belastingdienst aangemerkt als algemeen nut beogende instelling (ANBI). Dit betekent dat ReumaNederland en zijn donateurs belastingvoordeel genieten. Zo kunnen donateurs een deel van hun gift via de belasting terugkrijgen en de organisatie hoeft geen successierecht of schenkingsrecht te betalen over schenkingen en erfenissen.

CONTINUÏTEIT

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor de balans

ALGEMEEN

Activa en passiva worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

GEBRUIK VAN SCHATTINGEN

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

VERGELIJKENDE CIJFERS

De cijfers voor 2023 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2022 mogelijk te maken.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties en overige vorderingen, liquide middelen, schulden en overige te betalen posten. Financiële

instrumenten (activa en verplichtingen) worden gewaardeerd tegen reële waarde en wijzigingen in die reële waarde worden verantwoord in de staat van baten en lasten. In de eerste periode van waardering worden toerekenbare transactiekosten als last in de staat van baten en lasten verwerkt.

De effecten worden gewaardeerd tegen marktwaarde per balansdatum. Garantieproducten zijn gewaardeerd tegen de garantiewaarde. De beleggingen van het fonds in aandelen worden, voor zover deze aandelen beursgenoteerd zijn, na de eerste opname gewaardeerd tegen marktwaarde. Veranderingen in de marktwaarde worden geboekt naar de staat van baten en lasten.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Belastingen, rentebaten en soortgelijke opbrengsten, alsmede rentelasten en soortgelijke kosten, worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd op aanschafwaarde, verminderd met lineair berekende afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur (5 jaar) en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. In het jaar van ingebruikname wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte levensduur. Bij de afschrijvingen worden de volgende termijnen met ingang van het jaar van aanschaf in aanmerking genomen:

Verbouwingen	6 jaar
Inventarissen	10 jaar
Computer hard- en software	4 jaar

VOORRADEN

Vorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten, zoals invoerrechten, transportkosten en andere kosten die direct kunnen worden toegerekend aan de verwerving van voorraden. Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De verstrekte leningen in de financiële vaste activa worden opgenomen tegen nominale waarde, voor zover noodzakelijk onder aftrek van een voorziening voor het risico van oninbaarheid.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN VAN VASTE ACTIVA

Vaste activa met een lange levensduur worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte looptijd. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

VORDERINGEN

Indien blijkt dat de actuele waarde lager is dan de waardering op basis van historische kostprijs, dan wordt de waardering aangepast naar de lagere actuele waarde. Vorderingen zijn zo nodig gewaardeerd onder aftrek van een voorziening wegens mogelijke oninbaarheid.

TOEGEZEGDE BEDRAGEN NALATENSCHAPPEN

Baten uit nalatenschappen worden opgenomen in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Dit betreft het moment waarop er goedkeuring door ReumaNederland wordt gegeven op de rekening en verantwoording. Voorlopige uitbe-

talingen in de vorm van voorschotten worden in het boekjaar waarin ze worden ontvangen verantwoord als baten uit nalatenschappen. Nalatenschappen met vruchtgebruik worden gewaardeerd op het moment dat er sprake is van zuiver vruchtgebruik.

LANGLOPENDE EN KORTLOPENDE SCHULDEN EN OVERIGE FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

VOORZIENINGEN

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

SCHULDEN

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Zodra de aanvraag voor een subsidie door het bestuur is gehonoreerd, worden de daarvoor bestemde bedragen voor het volledige bedrag van de toezegging onder schulden opgenomen. Daarbij worden kort- en langlopende schulden onderscheiden. Kortlopende schulden worden voldaan in het jaar volgend op het verslagjaar.

OVERHEIDSSUBSIDIES

De overheidssubsidies worden na toekenning als baten verantwoord in de staat van baten en lasten.

Grondslagen voor de staat van baten en lasten

ALGEMEEN

De baten en lasten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben.

RESULTAAT EFFECTEN

De effecten worden opgenomen tegen marktwaarde per balansdatum. Naast de gerealiseerde resultaten worden ook de niet-gerealiseerde koersresultaten in de staat van baten en lasten verantwoord.

LASTENVERDELING

De kosten van de eigen organisatie die betrekking hebben op één bepaalde kernactiviteit worden volledig aan de betreffende kernactiviteit toegerekend. De kosten van Fondsenwerving en Communicatie worden onder Voorlichting en Fondsenwerving opgenomen. De personeelskosten worden voor 10 procent onder Onderzoek en Innovatie, 15 procent onder Voorlichting en voor 75 procent onder Fondsenwerving verdeeld. De fondswervende activiteiten, donateursactiviteiten en overige fondsenwerving worden voor 20 procent onder Voorlichting en voor 80 procent onder Fondswerving verdeeld. De reden is dat fondsenwervende activiteiten gedeeltelijk een algemeen voorlichtend karakter hebben. De kosten van publiekscommunicatie worden verdeeld onder Voorlichting en Fondsenwerving met de verhouding 80 tegen 20 procent en de kosten voor projecten en online activiteiten worden verdeeld voor 50 procent toegerekend aan Fondsenwerving en 50 procent aan Voorlichting. Externe kosten voor de collecte worden 100 procent toegerekend aan Fondsenwerving en Publicaties en onderzoekskosten worden voor 100 procent aan Voorlichting toegerekend.

De kosten van de directie worden voor 5 procent aan beheer en administratie toegerekend. Kosten van de facilitaire afdelingen worden aan de hand van onderstaande verdeelsleutels toegerekend aan de verschillende kernactiviteiten:

- » directie: evenredig per kernactiviteit
- » facilitaire ondersteuning & huisvesting/secretariaat: evenredig per medewerker kantoor Amsterdam en regiocoördinatoren
- » ict: evenredig per medewerker kantoor Amsterdam en regiocoördinatoren
- » personeelszaken: evenredig per medewerker kantoor Amsterdam en regiocoördinatoren

PENSIOENEN

ReumaNederland kent voor zijn personeel een pensioenregeling op basis van het middenloonsstelsel. De pensioenregeling is ondergebracht bij bedrijfstakpensioenfondsen Zorg en Welzijn. ReumaNederland betaalt hiervoor premies waarvan 60 procent door de werkgever betaald wordt en 40 procent door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door zijn financiële verplichtingen) dit toelaat. Ultimo 2023 was de dekkingsgraad 106,3 procent (2022: 108,7 procent). ReumaNederland heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremie. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door de stichting of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Toelichting op de balans per 31 december 2023

Immateriële vaste activa	Software	Totaal 2023	Totaal 2022
Verkrijgingswaarde	47	47	47
Bij: investeringen (kosten van ontwikkeling)	-	-	-
Af: desinvesteringen	-	-	-
Aanschafwaarde 31 december	47	47	47
Afschrijvingen t/m vorig jaar	47	47	37
Bij: afschrijving huidig jaar	-	-	10
Af: afschrijvingen op desinvesteringen huidig jaar	-	-	-
Afschrijvingen t/m 31 december boekjaar	47	47	47
Balanswaarde 31 december	-	-	-

De software betreft een collectantenwervingsapp voor mobiele devices. De afschrijvingstermijn van vijf jaar is na ingebruikname in 2018 ingegaan en de software zal volledig voor de doelstelling gebruikt worden.

Materiële vaste activa	Inventaris	Computers	Verbouwing	Totaal 2023	Totaal 2022
Verkrijgingswaarde	268	327	291	886	630
Bij: investeringen	13	-	6	19	257
Af: desinvesteringen	-	-	-	-	1-
Aanschafwaarde 31 december	281	327	297	905	886
Afschrijvingen t/m vorig jaar	128	281	71	480	391
Bij: afschrijving huidig jaar	28	7	49	84	89
Af: afschrijvingen op desinvesteringen huidig jaar	-	-	-	-	-
Afschrijvingen t/m 31 december boekjaar	156	288	120	564	480
Balanswaarde 31 december	125	39	177	341	406

Van de bovenstaande materiële vaste activa ter waarde van € 341.000 wordt 25 procent ter waarde van € 85.250 aangewend voor de bedrijfsvoering. 75 procent ter waarde van € 255.750 wordt aangewend voor het realiseren van de doelbestedingen.

Financiële vaste activa	Deelneming	Leningen	Totaal 2023	Totaal 2022
Stand per 1 januari	325	2.533	2.858	2.831
Mutaties:				
-Toename	70	146	216	484
-Afname	-	-	-	-
-Voorzieningen	30-	37-	67-	457-
Stand per 31 december	365	2.642	3.007	2.858

De leningen die vallen onder de financiële vaste activa hebben een looptijd langer dan 1 jaar. Leningen met een looptijd korter dan 1 jaar zijn verantwoord onder de vlottende activa. In 2017 heeft ReumaNederland een lening verstrekt aan een niet-geconsolideerde deelneming Trajectum Pharma B.V. met een hoofdsom van € 100.000. In 2018 en 2019 is de hoofdsom verhoogd met € 50.000, in 2020 is deze met € 74.657 verhoogd, in 2021 met € 54.515 en in 2022 met € 100.769. Over de lening is een interest van 3,5% per jaar verschuldigd. De maximale lening is € 500.000. Door de omstandigheden die zich hebben voorgedaan, heeft er in 2022 een afwaardering plaatsgevonden naar € 100.000 en in 2023 naar € 80.000. In 2019 heeft ReumaNederland leningen verstrekt aan ArthroSave (hoofdsom € 250.000; rente 5% per jaar), Hy2Care (hoofdsom € 500.000; rente 3,5% per jaar), deze is in 2020 verhoogd met € 500.000 en Chondropeptix (hoofdsom € 250.000; rente 6,5% per jaar), deze is in 2020 verhoogd met € 250.000. In 2021 heeft ReumaNederland leningen verstrekt aan Orthros Medical (hoofdsom € 100.000; rente 6,5% per jaar; maximale lening € 150.000), deze is in 2023 met € 33.333 verhoogd. Van deze lening zal vanaf het tweede kwartaal van 2023 de rente afgelost worden, dit deel wordt gepresenteerd onder overlopende activa en vorderingen. De interest wordt zolang de leningen niet worden afgelost, toegevoegd aan de hoofdsom. In 2020 is er een lening verstrekt aan Manometric (hoofdsom € 300.000; rente 6,0% per jaar), de helft van de rente (3%) wordt afgelost en de overige helft wordt toegevoegd aan de hoofdsom. Vanaf het einde van het eerste kwartaal van 2024 zal de afbetaling van deze lening starten, dit deel is opgenomen onder overlopende activa en vorderingen. Omtrent de uitgegeven leningen zijn geen zekerheden verkregen en de leningen zijn uitgegeven voor onbepaalde tijd.

ReumaNederland is in 2019 een participatie aangegaan als lid in de Coöperatieve INZET I U.A. De eerste storting na oprichting heeft in 2019 plaatsgevonden, in 2020 hebben er geen stortingen plaatsgevonden, in 2021 is er nog een storting van € 70.000, 2022 zijn er drie stortingen gedaan van totaal € 280.000 en in 2023 een storting van € 70.000. Maximale totale capital call is € 700.000. Op basis van de waardering van de participaties door de coöperatie was het aandeel afgewaardeerd naar € 365.347 in 2023.

Voor al deze vorderingen geldt, evenals voor wetenschappelijk onderzoek, dat de uitkomsten van deze activiteiten deels een onvoorspelbaar karakter hebben. Als gevolg daarvan is er sprake van een onzekerheid of 100% van deze leningen daadwerkelijk terugbetaald kunnen worden. ReumaNederland hanteert vastgestelde governance procedures en een monitoringsystematiek teneinde deze risico's zo goed als mogelijk te mitigeren.

Voorraden	31-12-2023	31-12-2022
Voorraden beschikbaar voor doelstelling	8	23
Totaal vorderingen	8	23

De voorraden bestaan uit fitbits, ten behoeve van acties, en lepeltjes als jubileumgeschenken voor vrijwilligers.

Vorderingen en overlopende activa	31-12-2023	31-12-2022
Nalatenschappen	649	91
Nalatenschappen vruchtgebruik	249	238
Overlopende rente op obligaties	-	51
Loterijen	1.111	1.129
Bankrente	4	-
Overige te vorderen posten	24	8
Debiteuren	34	70
Bijdrage PPS consortia	2.014	1.801
Omzetbelasting	3	-
Overige bijdrages	619	779
Overige vooruitbetaalde posten	98	99
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.805	4.266

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan 1 jaar.

Effecten	31-12-2023	31-12-2022
Beleggingsportefeuille:		
Obligaties	13.760	11.008
Aandelen (ter beurse genoteerd)	11.416	10.765
Beleggingsrekeningen	535	184
	25.711	21.957
Nalatenschappenportefeuille:	-	-
Totaal effecten	25.711	21.957

De totale portefeuille van € 25,7 miljoen heeft een langetermijnhorizon, zodat er ook voor een langetermijnbeleggingsstrategie gekozen is. Om waardebehoud op de lange termijn na te streven, is gekozen voor een behoudende beleggingsmix van 50% obligaties en 40% aandelen en 10% alternatieven inclusief liquide middelen met een bandbreedte van plus of min 10%. Het saldo op de beleggingsrekening bedroeg per 31 december 2023 € 0,5 miljoen. De waarde van de effecten met een beursnotering bedroeg: € 25,2 miljoen. Alle effecten uit de beleggingsportefeuille staan ter vrije beschikking van ReumaNederland. Naast de reguliere vermogensportefeuille wordt er door ReumaNederland een effectenportefeuille aangehouden (opgenomen als bestemmingsfonds) met aandelen en obligaties verkregen uit een nalatenschap met diverse criteria voor vermogensopbouw alsmede vermogensuitnutting.

Liquide middelen	31-12-2023	31-12-2022
Rekening-courant saldi banken	1.059	828
Spaarrekeningen	1.362	-
Kas	-	89
Totaal liquide middelen	2.421	917

De opbouw van de spaarrekeningen is als volgt:

ABN charitas	1.362	-
	1.362	-

Alle liquide middelen zijn vrij besteedbaar.

	Resultaat- bestemming		Herverdeling	
	31-12-2023	2023	2023	31-12-2022
Continuïteitsreserve	6.000	2.000	-	4.000

De continuïteitsreserve is gewijzigd ten opzichte van vorig jaar en valt met € 6,0 miljoen ruim binnen de Richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen. Deze richtlijn stelt dat de continuïteitsreserve maximaal 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie mag bedragen. Op basis van de cijfers van 2023 bedraagt dit maximum € 9,1 miljoen. De directie van ReumaNederland is echter van mening dat de huidige omvang van de reserve van € 6,0 miljoen, gebaseerd op de gedurende 1,3 jaar doorlopende vaste kosten (personele, huisvestings- en algemene kosten) van de werkorganisatie, voldoet om de continuïteit van de organisatie te waarborgen.

	Resultaat- bestemming		Herverdeling	
	31-12-2023	2023	2023	31-12-2022
Bestemmingsreserve bestedingsimpuls	6.646	1.758	-	4.888
Bestemmingsreserve projecten	1.950	1.800	-	150
Bestemmingsreserve financiering activa	436	84	-	352
Bestemmingsreserve jubileum ReumaNederland	900	250	-	650
Bestemmingsreserve nog af te wikkelen nalatenschappen	249	11	-	238
Totaal Bestemmingsreserves	10.181	3.903	-	6.278

Naast de continuïteitsreserve heeft de directie vijf bestemmingsreserves gevormd.

De eerste is de **'bestemmingsreserve bestedingsimpuls'**.

Het resultaat na verdeling aangaande de bestemmingsreserves projecten, financiering activa, jubileum ReumaNederland, nog af te wikkelen nalatenschappen en PPS-projecten komt ten laste van deze bestemmingsreserve. ReumaNederland spreidt deze extra bestedingsimpuls uit over een aantal jaren, zodat de hoge kwaliteitseisen die aan de subsidieverzoeken worden gesteld onverminderd van kracht blijven.

De tweede is de **'bestemmingsreserve projecten'**.

Deze reserve wordt aangehouden ter aanwending voor het project met NWO (vroegdiagnose artrose) en het Platform. De looptijd van deze projecten zal variëren tussen 1 en 7 jaar.

De derde is de **'bestemmingsreserve financiering activa'**.

Deze reserve wordt aangehouden voor de middelen die zijn aangewend voor de investeringen in activa ten behoeve van de bedrijfsvoering en de doelstelling.

De vierde is de **'bestemmingsreserve jubileum ReumaNederland'**.

Deze reserve wordt opgebouwd voor het 100-jarig bestaan in 2026 van ReumaNederland ten behoeve van diverse activiteiten, met name voor vrijwilligers (totaal 30.000).

De vijfde is de **'bestemmingsreserve nog af te wikkelen nalatenschappen'**.

Deze reserve is ontstaan door de systematiek voor waardering van vruchtgebruiken op nalatenschappen. De waardering vindt jaarlijks plaats.

Wanneer door derden aan een deel van de middelen een specifieke besteding is gegeven, wordt dit deel aangemerkt als een 'bestemmingsfonds'.

Het verloop van de bestemmingsfondsen is als volgt:

	Resultaat- Herverdeling bestemming			
	31-12-2023	2023	2023	31-12-2022
Bestemmingsfonds PPS-projecten	1.032	351	-	1.383
Bestemmingsfonds Netwerkstudie	455	318	-	773
Bestemmingsfonds CPBT Groeifonds	3.000	3.000	-	-
Bestemmingsfonds Het Kas-Vos fonds	6.964	750	-	6.214
Totaal Bestemmingsfondsen	11.451	3.081	-	8.370

Het **'bestemmingsfonds PPS-projecten'**. Dit fonds van € 1.032.000 wordt aangehouden ter aanwending voor de PPS-projecten. De looptijd van deze projecten zal variëren tussen de twee en vier jaar.

De tweede is het **'bestemmingsfonds Netwerkstudie'**. Dit fonds wordt aangehouden ter aanwending voor de netwerkstudie. De looptijd van dit project zal variëren tussen de drie en zeven jaar.

De derde is het **'Bestemmingsfonds CPBT Groeifonds'**. Dit fonds wordt aangehouden ter aanwending voor de het Centrum voor Proefdiervrije Biomedische Translatie (CPBT). Samen met de bijdrage van het Nationaal Groeifonds (NGF) zal de transitie naar proefdiervrije biomedische innovaties versnelt worden. Dit zal economische en maatschappelijke winst opleveren: betere geneesmiddelen en minder dierproeven. De looptijd van dit project is 10 jaar. Totale omvang is € 3.000.000

Het bestemmingsfonds **'Het Kas-Vos fonds'**. Het Kas-Vos fonds is opgericht in 2022 uit de nalatenschap van Jan Kas en Grietje Vos. Het doel van Het Kas-Vos fonds is bij testament vastgelegd en betreft het stimuleren en financieren van medisch (wetenschappelijk) onderzoek. Het fonds blijft in stand tot 8 oktober 2045, 25 jaar na overlijden van de erflater. Vanaf dat moment is het opgebouwde, nog resterende vermogen zonder beperkingen in te zetten voor de testamentair vastgelegde doelstelling. Het fonds wordt in stand gehouden met de wettelijke inflatiecorrectie. De opbrengsten na aftrek van de inflatiecorrectie kunnen ingezet worden voor het beoogde doel van dit fonds.

VOORZIENINGEN

Het verloop van de voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

	Patiënten-organisaties	Totaal	Totaal
		2023	2022
Stand per 1 januari	125	125	125
Mutaties:			
- Toevoegingen ten laste van het resultaat	219	219	229
- Onttrekkingen	219	219	229
- Vrijval ten gunste van het resultaat	-	-	-
Stand per 31 december	125	125	125

Er is een financieringssysteem voor de ondersteuning van patiëntenorganisaties ingevoerd. De patiëntenorganisaties kunnen aanspraak maken op een lumpsumbijdrage van € 10 per lid. Daarnaast kunnen zij op projectbasis aanvullende financiering aanvragen.

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023

Schulden	31-12-2023	31-12-2022
Wetenschappelijke onderzoeksprojecten	1.813	2.198
Grootschalige projecten wetenschappelijk onderzoek	2.738	3.088
Research Centres of Excellence ¹	554	1.454
Bijzondere projecten	123	166
Patientenbelangen projecten	33	-
Totaal wetenschappelijk onderzoek ²	5.261	6.906
Waarvan schulden op lange termijn	100	-
Waarvan schulden op korte termijn	5.161	6.906
Overige schulden op korte termijn		
Crediteuren	2.513	3.644
Pensioenpremies	37	154
Overige te betalen posten	416	625
Verplichtingen vakantiegeld en -dagen	188	195
Loonheffing en sociale verzekeringpremies	121	130
	3.275	4.748
Totaal schulden op korte termijn	8.436	11.654
Totaal schulden	8.536	11.654

¹) Zie ook de waarderingsgrondslagen op pagina xx; deze € 1,45 miljoen is opgenomen als schuld op korte termijn

²) Het beleid voor wat betreft de toekenningen van wetenschappelijke onderzoeksprojecten en Research Centres of Excellence is dat deze met ingang van 2013 maximaal voor een periode van een jaar toegekend en in de kosten verantwoord worden. De (internationale) samenwerkingsprojecten wetenschappelijk onderzoek worden verantwoord voor de volledige looptijd. Deze hebben over het algemeen een looptijd langer dan een jaar.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Uit hoofde van een afgesloten leasecontract ten behoeve van operationele activiteiten (automatisering) bestaan per balansdatum de volgende verplichtingen:

Deze operationele leasekosten worden lineair over de leaseperiode in de staat van baten en lasten verwerkt.

Dit contract heeft een looptijd van 5 jaar en loopt af in 2026.

De verplichting met een looptijd tot maximaal 1 jaar bedraagt € 10.116.

De verplichting met een looptijd tussen 1 tot 5 jaar bedraagt € 19.389.

Uit hoofde van de afgesloten huurovereenkomst van het bedrijfspand, die loopt tot 1 september 2023 en vervolgens jaarlijks zal worden verlengd, bestaat per balansdatum de volgende verplichting:

De verplichting met een looptijd tot maximaal 1 jaar bedraagt € 101.801.

Uit hoofde van de leningovereenkomst aan een van de start-up's bestaat per balansdatum de volgende verplichting:

De verplichting met een looptijd tot maximaal 1 jaar bedraagt € 33.333.

De is geen verplichting met een looptijd tussen 1 tot 5 jaar.

Baten van particulieren	2023	2022
Collecte	1.811	1.860
Donaties en giften ¹	3.763	3.565
Nalatenschappen ²	11.587	10.948
Totaal baten van particulieren	17.161	16.373

1) Donaties en giften	2023	2022
Mailingacties	836	911
Major donors	115	113
Machtigen periodiek	2.242	1.936
Machtigen eenmalig	30	49
Schenkingen	251	254
Online	75	110
Giften oliebollenbakkers	5	5
Overige donaties	209	187
Totaal donaties en giften	3.763	3.565

2) Baten uit nalatenschappen	2023	2022
Erfstellingen	10.442	10.556
Legaten	1.145	392
Totaal nalatenschappen	11.587	10.948

Baten van bedrijven	2023	2022
Donaties en giften ³	90	84
Totaal baten van bedrijven	90	84

3) Donaties en giften	2023	2022
Mailingacties	2	2
Major donors	36	32
Acties partnerships	-	-
Online	7	8
Overige donaties	45	42
In natura opbrengsten	-	-
Totaal donaties en giften	90	84

Baten van loterijorganisaties	2023	2022
VriendenLoterij	283	274
Nationale Postcode Loterij	900	900
Nederlandse loterij	472	501
Totaal baten van loterijorganisaties	1.655	1.675

De inkomsten van de Nederlandse loterij worden via Stichting Loterijacties Volksgezondheid verdeeld en ontvangen.

Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	2023	2022
Bijdrage PPS consortia	1.152	959
Bijdrage overige samenwerkingen	326	307
Totaal baten van verbonden organisaties zonder winststreven	1.478	1.266

Baten van andere organisaties zonder winststreven	2023	2022
Donaties en giften ⁴	211	108
Totaal baten van andere organisaties zonder winststreven	211	108

4) Donaties en giften	2023	2022
Mailingacties	6	18
Major donors	183	58
Acties partnerships	-	-
Online	-	3
Overige donaties	22	29
In natura opbrengsten	-	-
Totaal donaties en giften	211	108

Baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten	2023	2022
Opbrengst brochures en cursus ReumaUitgedaagd!	-	1-
Opbrengst overig	-	4
Totaal baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten	-	3

Overige baten	2023	2022
Opbrengsten eigen acties	5	4
Opbrengsten overige acties	28	33
Totaal overige baten	33	37

Financiële baten en lasten	2023	2022
Rente obligaties	36	112
Bank- en depositorente	6	2-
Rente leningen u/g	132	128
Dividend	271	122
Gerealiseerd koersresultaat	565-	104-
Mutatie niet-gerealiseerd koersresultaat	2.633	4.176-
	2.513	3.920-
af: kosten beheer beleggingen	132-	107-
Totaal financiële baten en lasten	2.381	4.027-

De baten uit beleggingen zijn opgebouwd uit interest op vastrentende waarden (obligaties/bankrente/leningen u/g), dividenden op aandelen en de gerealiseerde en ongerealiseerde koersresultaten op effecten.

De bankkosten zijn verantwoord bij de activiteiten waarop ze direct betrekking hebben.

In de begroting is geen rekening gehouden met gerealiseerde dan wel ongerealiseerde koersresultaten. Het voor 2023 begrote bedrag van € 0,45 miljoen bestaat uit dividenden, rente op obligaties en bank- en depositorente. De realisatie bedroeg € 0,31 miljoen. Daarnaast is interest gerealiseerd op leningen u/g.

In 2023 is een koerswinst op aandelen en beursgenoteerd vastgoed gerealiseerd van € 0,9 miljoen en bedroegen de ongerealiseerde koerswinst € 0,6 miljoen. Op obligaties werd een koersverlies van € 1,46 miljoen gerealiseerd en was de ongerealiseerde koerswinst € 2 miljoen.

Bijzondere baten en lasten	2023	2022
Mutatie op financiële vaste activa en u/g leningen	67-	457-
Overige bijzonder baten en lasten	2-	1-
Totaal bijzondere baten en lasten	69-	458-

In de achterliggende jaren is ReumaNederland aan de slag gegaan met Impact Investeringsfondsen. Dit via een tweetal routes. Enerzijds via de route van een gezamenlijk impactinvesteringsfonds met collega gezondheidsfondsen en diverse vermogensfondsen. Deze route genaamd INZET heeft in de achterliggende jaren via het fondsmanagement van Sherpa met committed geld van RVO en de genoemde fondsen een 6-tal investeringen verricht. In 2022 is echter gebleken dat één startup waarin geïnvesteerd is niet langer zelfstandig verder kon. Deze startup is verkocht aan een grotere organisatie waardoor er uiteindelijk € 0,95 miljoen diende te worden afgeschreven. In 2023 is bij Inzet een bedrag van € 30.000 afgewaardeerd. ReumaNederland heeft daarnaast zelf een 6-tal startups conform een vastgelegd governanceproces voorzien van impactleningen. Deze leningen gericht op inhoudelijke en bedrijfsmatige ontwikkelingen zijn gericht op het bereiken van nieuwe initiatieven bij en voor patiënten. In 2022 is vastgesteld dat de impact investering Trajectum Pharma ten aanzien van de bedrijfsmatige ontwikkelingen achterblijft bij de voorgenomen doelstellingen. Op termijn verwachten wij dat Trajectum Pharma niet zal worden voortgezet. Derhalve is er een afwaardering van de lening voorzien in 2022, waarvan wordt verwacht dat deze liquide middelen en opgebouwde interest niet zal worden terugbetaald, ter waarde van € 0,362 miljoen. In 2023 heeft er een additionele afwaardering plaatsgevonden van € 37.000.

Onderzoek en innovatie	2023	2022
Wetenschappelijke onderzoeksprojecten ¹⁾		
Translationeel onderzoek	-	43
Fundamenteel-Translationeel onderzoek	-	272
Klinisch-Translationeel onderzoek	497	899
Bijzonder onderzoek	-	91
	497	1.305
Research Centres of Excellence	750	2.310
(Internationale) samenwerkingsprojecten wetenschappelijk onderzoek	1.897	1.317
PPS projecten	1.481	827
Commerciële onderzoeksprojecten	55	115
Project ARCH	150	-
Junior Talent Call	193	-
Overige wetenschappelijke subsidies	35	17
Congressen, symposia en systemen	8	14
Uitvoeringskosten eigen organisatie	865	1.018
Totaal bijdrage onderzoek en innovatie	5.931	6.923

¹⁾ Deze kosten bestaan hoofdzakelijk uit wetenschappelijke onderzoeksprojecten. Deze kunnen nieuw toegekende of voortgezette onderzoeksprojecten betreffen. Zie bijlage 'Gehonoreerde wetenschappelijke onderzoeksprojecten 2023'

TOELICHTING WETENSCHAPPELIJKE ONDERZOEKSPROJECTEN EN RESEARCH CENTRES OF EXCELLENCE

Het beleid voor wat betreft de toekenningen van wetenschappelijke onderzoeksprojecten en Research Centres of Excellence is dat deze met ingang van 2013 maximaal voor een periode van een jaar toegekend en in de kosten verantwoord worden. Per jaar wordt het onderzoeksproject getoetst aan de projectvoorwaarden; als aan deze wordt voldaan, vindt er een nieuwe toekenning plaats voor wederom maximaal een jaar.

Daarentegen kunnen de (internationale) samenwerkingsprojecten wetenschappelijk onderzoek worden verantwoord voor de volledige looptijd in het jaar dat het is toegezegd. Deze hebben over het algemeen een looptijd langer dan een jaar.

Voorlichting	2023	2022
Communicatie	671	484
Mailingkosten	100	121
Magazines/nieuwsbrieven	27	9
Brochures	-	1
Website / hosting	50	58
Kosten publiciteit en evenementen	37	12
Jubileum	-	-
Projecten	-	-
Jaarverslag	9	11
Patiënteninformatie	181	355
	1.075	1.051
Uitvoeringskosten eigen organisatie	844	957
Totaal kosten voorlichting	1.919	2.008

Ondersteuning patiëntenactiviteiten	2023	2022
Lumpsum patiëntenverenigingen	219	229
Projectsubsidies	484	537
Overige activiteiten	132	206
	835	972
Uitvoeringskosten eigen organisatie	257	205
Totaal ondersteuning patiëntenactiviteiten	1.092	1.177

Toelichting lastenverdeling over 2023

Collectieve belangenbehartiging	2023	2022
Belangenbehartiging	655	398
Uitvoeringskosten eigen organisatie	633	294
Totaal collectieve belangenbehartiging	1.288	692

Wervingskosten	2023	2022
Mailingkosten	348	382
Donateursactiviteiten	787	738
Communicatie	165	129
Collectekosten	346	503
Kosten verkoop artikelen	57	55
	1.703	1.807
Uitvoeringskosten eigen organisatie	1.656	1.237

Totaal wervingskosten 3.359 3.044

Kosten beheer en administratie	2023	2022
Personeelskosten	241	233
Huisvestingskosten	26	33
Kantoor- en algemene kosten	100	89

Totaal kosten beheer en administratie 367 355

Percentages	Begroting		
	2023	2023	2022
Kosten eigen fondsenwerving in % van baten eigen fondsenwerving	16,3%	21,7%	15,6%
Kosten beheer en administratie in % van totale lasten	2,6%	2,5%	2,5%
Besteding aan doelstelling in % van totale baten	49,6%	71,1%	55,3%
Besteding aan doelstelling in % van totale lasten	73,3%	74,8%	76,1%

Accountantsshonoraria

De lasten van de controlerend accountant, betrekking hebbend op de controlewerkzaamheden die zijn verricht in het boekjaar 2023, bedroegen € 60.052. In 2022 bedroegen de accountantsshonoraria € 44.882.

SPECIFICATIE EN VERDELING KOSTEN NAAR BESTEMMING

(x € 1.000)

Bestemming	Doelstelling					Wervingskosten	Beleggingen	Beheer en administratie	Totaal 2023	Begroot 2023	Totaal 2022
	Onderzoek en innovatie	Voorlichting	Patiëntenorganisaties	Belangenbehartiging	Eigen fondsenwerving						
Subsidies en bijdragen	4.352	-	835	-	-	-	-	5.187	8.464	6.289	
Uitbesteed werk	-	299	-	233	1.442	132	-	2.106	2.551	2.198	
Publiciteit en communicatie	714	776	-	422	261	-	-	2.173	1.018	1.753	
Personeelskosten	731	609	193	486	1.308	-	241	3.568	3.492	2.962	
Huisvestingskosten	58	96	26	50	159	-	26	415	463	462	
Kantoor- en alg. kosten	76	139	38	97	189	-	100	639	614	642	
Totaal	5.931	1.919	1.092	1.288	3.359	132	367	14.088	16.602	14.306	

Toelichting Personeelskosten

	2023	2022
Gemiddeld aantal personeelsleden:		
Uitgedrukt in fulltime arbeidsplaatsen o.b.v. 36 uur	36,0	35,1

Het aantal medewerkers op 31 december 2023 is 40 (2022: 43).

SALARISSCHALEN

ReumaNederland heeft een eigen arbeidsvoorwaardenpakket met een actueel salaris- en functiehuis. ReumaNederland heeft de wens om marktconform te belonen, met als uitgangspunt dat een matiging van de salarissen in de goededoelensector gewenst is zonder dat dit ten koste mag gaan van de mogelijkheid om kwalitatief goed personeel aan te stellen. De salarissen worden jaarlijks geïndexeerd.

(x € 1.000)

SPECIFICATIE VAN DE PERSONEELSKOSTEN

Bestemming	Doelstelling					Beheer en administratie	Totaal 2023	Begroot 2023	Totaal 2022
	Onderzoek en innovatie	Voorlichting	Patiëntenorganisaties	Belangenbehartiging	Eigen fondsen werving				
Salarissen	502	420	144	359	827	182	2.434	2.579	2.166
Sociale lasten	78	66	22	54	133	27	380	358	345
Pensioenlasten	64	49	16	42	94	22	287	361	265
Overige personeelskosten	87	74	11	31	254	10	467	289	186
Totaal	731	609	193	486	1.308	241	3.568	3.587	2.962

Personeelskosten directie

Naam	J.W. Förch	
Functie	Algemeen directeur	
Dienstverband		
Aard (looptijd)	onbepaalde tijd	
Uren (minimaal)	36	
Part-time percentage	100	
Periode	1/1-31/12	
Bezoldiging		
Jaarinkomen		
bruto loon/salaris	130.166	
vakantiegeld	10.413	
eindejaarsuitkering	6.508	
Totaal jaarsalaris 2023:		€ 147.087
Totaal jaarsalaris 2022:		€ 142.804

Toelichting

Bij de bepaling en de vaststelling van de beloning van de directie volgt ReumaNederland in basis de regeling Beloning directie van goede doelenorganisaties van Goede Doelen Nederland. De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging heeft in het verslagjaar plaatsgevonden. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score (Basis Score voor Directiefuncties) van 485 punten met een maximaal jaarinkomen van € 151.550 (1 fte gedurende twaalf maanden). Het voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomen van de directie bedroeg € 147.087 in 2023. Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen en bijtellingen, de werkgeversbijdrage aan het pensioen en de pensioencompensatie bleven met een bedrag van € 178.004 (2022: € 170.126) binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van € 184.033 per jaar. De belaste vergoedingen en de werkgeversbijdrage pensioen stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen.

De directeur ontvangt geen dertiende maand of andersoortige bonussen. Ook heeft de directeur geen leaseauto. De indexatie van het salaris was in het boekjaar 3% en lag daarmee onder de indexatienorm van de Algemene Arbeidsvoorwaarden ReumaNederland die 4,85% bedroeg.

Aan de directie zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt. De leden van de Raad van Toezicht genieten geen bezoldiging en aan hen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Overige gegevens

VOORSTEL TOT RESULTAATBESTEMMING

Het resultaat van € 8.984.000 over 2023 zal worden verdeeld over diverse bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen. € 2.000.000 zal worden toegevoegd aan de continuïteitsreserve, € 1.800.000 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve projecten, € 3.000.000 zal worden toegevoegd aan het bestemmingsfonds CDPT Groeifonds, € 84.000 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve financiering activa, € 250.000 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve jubileum ReumaNederland, € 351.000 zal worden onttrokken aan het bestemmingsfonds PPS-projecten, € 11.000 zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve nog af te wikkelen nalatenschappen, € 318.000 zal worden onttrokken aan het bestemmingsfonds Netwerkstudie, € 750.000 zal worden toegevoegd aan het bestemmingsfonds Van Kasfonds en € 1.758.000 zal worden onttrokken aan de bestemmingsreserve bestedingsimpuls.

“De Reuma Walk bracht mensen met reuma in beweging.”

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de directeur-bestuurder en de raad van toezicht van Stichting ReumaNederland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting ReumaNederland ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Richtlijn 650 'Fondsenwervende instellingen' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ 650).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is RJ 650

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting ReumaNederland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in het kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben aandacht besteed aan het frauderisico op het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management.

Ten aanzien van de doorbreking van de interne beheersingsmaatregelen door het management hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- » de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen;

- » journaalposten geanalyseerd op basis van risicocriteria en waar nodig specifieke controlewerkzaamheden daarop verricht;
- » specifieke controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van het management.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het management.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen andere materiële frauderisico'sesignaleerd.

Controleaanpak continuïteit

De directeur-bestuurder heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor tenminste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van de directeur-bestuurder te evalueren omvatten onder andere:

- » overwogen of de continuïteitsbeoordeling van directeur-bestuurder alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en directeur-bestuurder bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten;
- » nagaan of directeur-bestuurder gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gereede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven.

Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door directeur-bestuurder gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en er geen continuïteitsrisico's zijn geïdentificeerd.

Benadrukking van de onzekerheden inzake de waardering van verstrekte leningen

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel financiële vaste activa in de toelichting op pagina 43 van de jaarrekening waarin de onzekerheden inzake de waardering van de verstrekte leningen aan startups zijn beschreven. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het financieel jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- » Voorwoord;
- » Verslag Raad van Toezicht;
- » Hoofdstuk 1. Activiteiten en resultaten;
- » Hoofdstuk 2. Organisatie en bestuur;
- » Hoofdstuk 3. Financiële verantwoording;
- » Bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- » met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- » alle informatie bevat die op grond van RJ 650 'Fondsenwervende organisaties' vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met RJ 650 'Fondsenwervende organisaties'.

C. Beschrijving van de verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directeur-bestuurder en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met RJ 650 'Fondsenwervende organisaties'. In dit kader is de directeur-bestuurder verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directeur-bestuurder noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directeur-bestuurder afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directeur-bestuurder de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directeur-bestuurder het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de stichtingsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directeur-bestuurder moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar stichtingsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- » het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- » het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- » het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directeur-bestuurder en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- » het vaststellen dat de door de directeur-bestuurder gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar stichtingsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- » het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- » het evalueren of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeeft.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Almere, 20 juni 2024

Kreston Lentink Audit B.V. - G.T. Rietveldstraat 180, Almere

drs. A. Bos RA

Samenstelling commissies en adviesraden per 31 december 2023

Wetenschappelijke Adviesraad (WAR)

Junior Talent call 2023:

Prof.dr. Gerard Pasterkamp (voorzitter)
 Prof. dr. Jeroen Leijten
 Dr. Jos Runhaar
 Prof. dr. Rene Toes
 Prof. dr. Annette van der Helm
 Prof. dr. Femke van Wijk
 Dr. Marije Koenders
 Dr. Sanne Nijhof
 Prof. dr. Annelies Boonen

Thematische call 2023 (nu in beoordelingsfase WAR):

Prof.dr. Gerard Pasterkamp (voorzitter)
 Dr. Reinhard Bos (MCL)
 Dr. Mihaela Gamala (Noordwest Ziekenhuisgroep)
 Dr. Pascal de Jong (ErasmusMC)
 Dr. Calin Popa (Sint Maartenskliniek)
 Prof.dr. Dirkjan van Schaardenburg (Reade)
 Dr. Suzanne Arends (UMCG)
 Prof.dr. Madelon Peters (Universiteit Maastricht)

Ervaringsdeskundigencommissie (EDC)

Mw. I.H. Kraai-Nomden
 Dhr. T. van Helmond
 Dhr. J. Pullen
 Mw. C.R.E. Kievit
 Mw. S.G.A.M. Ahoud-Schoenmakers
 Mw. P.M.J. Borsje
 Mw. L.M. Chaudron
 Mw. ir. Els A.M. van Eekelen MBA
 Mw. M.H. Francken
 Mw. I.C. Meijer- van der Linden
 Mw. M.H.T. van Os-Hoenselaar (overleden)
 Mw. I.W.C. Raats-Hage MSc.
 Mw. drs. M.Y. Visser
 Mw. E.M. Kokkeler
 Mw. ir. R. Bruinberg
 Mw. L. van Tweel-Groot
 Dhr. M.K.F. Kraus
 Dhr. J.A. Groenveld
 Mw. I.L. Esmeijer
 Mw. M. Clarisse
 Mw. M.M.J. Dassen MSc.

Mw. L. Creyton
 Dhr. dr. P.Y. Wielinga
 Mw. M. Colenbrander
 Dhr. H. Wiegant
 Dhr. J. van Liempt
 Mw. M.A. van Eijkeren
 Mw. D.J.P. van Gulik
 Mw. M.J. Libbers - van Ooijen

Patiëntenadviesraad (PAR)

Mw. F. Glaser-Lesgever
 dhr. R. Braamburg
 Mw. A. Sibbes
 Mw. G. van Wageningen
 dhr. T. Mehdi
 Mw. F. Wagemaker-Veeger
 Mw. B. Borkent Raven

Lijst met gebruikte afkortingen

AANDOENINGEN EN MEDISCHE TERMEN

Ax-SpA Axiale spondyloarthritis
COVID-19 Corona Virus Disease 19 (ziekte veroorzaakt door het nieuwe coronavirus)
JIA Juvenile Idiopathische Arthritis (jeugdreuma)
OA Osteoarthritis (Engelse term voor artrose)
PREM Patient Reported Experience Measurement
RA Reumatoïde artritis
SLE Systemische lupus erythematoses
SSc Systemische sclerose (sclerodermie)

ORGANISATIES INTERN/EXTERN

ABP Adviesraad Bijzondere Projecten
AMC Academisch Medisch Centrum, onderdeel van Amsterdam UMC
ANBI Algemeen nut beogende instelling
ARCH Arthritis Research and Collaboration Hub (behandel- en onderzoeksnetwerk)
CBF Centraal Bureau Fondsenwerving
CBG College ter Beoordeling van Geneesmiddelen
DHD Dutch Hospital Data
EDC Ervaringsdeskundigencommissie
Erasmus MC Erasmus Medisch Centrum
EULAR European League Against Rheumatism
FES Fibromyalgie En Samenleving (patiëntenvereniging)
INZET Investeren in Zelfstandigheid en Technologie (coöperatieve)
IVC Internationale Visitatiecommissie
KBO-PCOB Ouderenkoepel
KNGF Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie
LUMC Leids Universitair Medisch Centrum
MT Managementteam/managementteamlid
MUMC Maastricht Universitair Medisch Centrum
NCZ Netwerk Cliëntenraden in de Zorg
NHPR Nederlandse Health Professionals in de Reumatologie
NIVEL Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Gezondheidszorg
NOV Nederlandse Orthopaedische Vereniging
NVR Nederlandse Vereniging voor Reumatologie
PAR Patiëntenadviesraad
PARE People with Arthritis/Rheumatism in Europe
RVT Raad van Toezicht

SGF Samenwerkende Gezondheidsfondsen
SRPN Samenwerkende Reuma Patiëntenorganisaties Nederland
Radboudumc Radboud universitair medisch centrum
RCE Research Centre of Excellence
RIMLS Radboud Institute for Molecular Life Sciences
UMCG Universitair Medisch Centrum Groningen
UMC Utrecht Universitair Medisch Centrum Utrecht
VUMc Vrije Universiteit medisch centrum, onderdeel van Amsterdam UMC
V&VN Verpleegkundigen en Verzorgenden Nederland
VWS Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WAR Wetenschappelijke Adviesraad
WKZ Wilhelmina Kinderziekenhuis
ZiNL Zorginstituut Nederland
ZN Zorgverzekeraars Nederland

Realisatie en productie:

Afdeling Corporate Communicatie ReumaNederland

Ontwerp en drukwerk:

Rijser – Studio, Print en Druk – Purmerend

www.reumanederland.nl
info@reumanederland.nl
T 020 589 64 64

 facebook.com/reumanederland
 twitter.com/reumanederland
 youtube.com/reumanederland

